

**ORTADERECELİ OKULLARDA
SANAT EĞİTİMİ**

**Aysun AK
(Yüksek Lisans Tezi)**

Anadolu Üniversitesi
Eğilim Araştırma Merkezi

Eskişehir-1996

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ

Aysun AK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Danışman Prof. Oya KINIKLI

ESKİŞEHİR

Eylül 1996

Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Çocuğun ve gencin kişilik gelişimi ve toplumla uyum sağlamasında etkili olan etmenlerden biri de sanat eğitimidir.

Sanat eğitimi, estetik duyarlılığı geliştiren, düşünme güçlerini artıran, sosyal alışkanlıklar kazandıran ve yaratıcı bireyler oluşmasını sağlayan gerekli bir eğitim biçimidir.

Sanat eğitiminin amacı, sanatçı yetiştirmek değil, çocuğu ve genci sanat yoluyla eğitmektir.

Ne yazık ki, bugün okullarımızda sanat eğitimine yeterince önem verilmemekte ve gereksiz görülmektedir. Sanat eğitimi dersleri olan resim ve müziğe daha az önem verilmektedir. Buna toplumumuzun yaşayış biçimi, kültürel yapısı, eğitim düzeyi, çevre ve ekonomik koşulları etkendir.

Sanat eğitimi, ülkemiz çocuklarının ve gençlerinin başarısı, mutluluğu ve yaratıcılığı açısından önemle ele alınmalı ve gereken destek gösterilmelidir.

ABSTRACT

One of the factors which are effective in child's and young's personality progress and their conformity with society is the education of art.

Art - education is a needed education form which develops esthetic sensitivity, increases the capacity of thought, causes.

The aim of art - education is not to bring up artisan, it is to educate child and young with the help of art.

Unfortunately today art - education has not been considered enough important and it has been thought an unnecessary education form in our schools. Drawing and music which are the only lessons of art- education have been given less importance. The way of life, cultural form, environment and economical conditions and the level of education of our community have great share in this negativeness.

The education of art has to be considered important and supported for the success, happiness and creativeness of the youth and children of our country.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	vi
RESİMLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ

Birinci Kısım

SANAT EĞİTİMİ	4
SANAT EĞİTİMİNİN AMACI	6
TÜRKİYE'DE İLK SANAT EĞİTİMİ HAREKETLERİ	8

İkinci Kısım

SANAT EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ	17
SANAT EĞİTİMİNİN ÇOCUĞA KATKILARI	20
GÜNÜMÜZ ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ	22
ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ NASIL OLMALIDIR?	27

Üçüncü Kısım

ORTAOKULLARDA RESİM-İŞ EĞİTİMİ	31
RESİM-İŞ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI	46
OKULLARDA RESİM-İŞ ÖĞRETMENİ VE SANAT EĞİTİMİNDEKİ ROLLERİ	47
ORTADERECELİ OKULLARDA RESİM-İŞ DERSİNDE YAPILAN ÖĞRENCİ ÜRÜNLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	51
ESKİŞEHİR'DE ORTADERECELİ OKULLARDA ÖĞRENCİLERLE YAPILAN SANAT EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ANKET	52
ESKİŞEHİR'DE ORTADERECELİ OKULLARDA ÖĞRENCİLERLE YAPILAN ANKET DEĞERLENDİRMESİ	59

İKİNCİ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİNDE YARATICILIK

Birinci Kısım

YARATICILIK NEDİR?	61
SANAT EĞİTİMİ VE YARATICILIK İLİŞKİSİ	64
YARATICILIK VE ÇOCUK	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ - KÜLTÜR - AİLE İLİŞKİSİ

Birinci Kısım

SANAT EĞİTİMİ VE KÜLTÜR	74
-------------------------------	----

İkinci Kısım

SANAT EĞİTİMİNDE AİLELERİN TUTUM VE DAVRANIŞLARI	80
ORTAOKULLARDA SANAT EĞİTİMİNDE AİLELERE DÜŞEN GÖREVLER NELERDİR?	85
SANAT EĞİTİMİNDE EĞİTİMCİLERİN DÜŞÜNCE VE TUTUMLARI	86
ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VELİLERİ İLE YAPILAN ANKET	91
ANKET DEĞERLENDİRMESİ	99
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	104

ÖNSÖZ

Eğitim; bilgi, yetenek ve yaratıcılık gibi değerlerin yönlendirilmesi olduğuna göre, çocuğu yaratıcı düşünen, yeteneklerini ortaya koyabilen, üreten, araştıran ve duyarlı yapmayı amaçlayan eğitim ortamları hazırlanmalıdır.

Okullarda sanat eğitimi sanatsal ve estetik bilgilerin, deneyimlerin, becerilerin çocuklara ve gençlere kazandırıldığı ortamdır. Çocuk, bu ortamda kazandığı deneyimlerle zekâsını, yetenekleri ile birleştirmeyi öğrenir. Fakat ne yazık ki ortadereceli okullarda sanat eğitimi, ekonomik, sosyal, kültürel yapı ve çevre vb. gibi etmenlerden dolayı eksik kalmıştır.

Araştırmanın amacı, çocuk ve yetişkin için gerekli olan sanat eğitiminin önemini vurgulamak ve sanat eğitimine gereken önemin verilmeyişinin nedenlerini ortaya çıkarmak, çözüm yolları bulmak ve sanat eğitimi ile ilgili problemlere ışık tutmaktır.

Tez, genel sanat eğitimi içinde görsel sanat eğitimi olan resim-iş eğitimi ile sınırlı tutulmuş ve ağırlık verilmiştir.

Tezin birinci bölümünde, sanat eğitiminin amacı ve önemi vurgulanmıştır. Tezin ikinci bölümünde, tüm duyuşsal ve düşünsel etkinliklerde var olan ve sanat eğitimi ile başlayan yaratıcılık konusuna yer verilmiştir. Tezin üçüncü bölümünde, sanat eğitimine etki eden sanat,kültür-aile ilişkileri ele alınmıştır.

Yine tezin birinci ve üçüncü bölümünde, sanat eğitimi hakkında ailelerin düşünce ve tutumları araştırılmış, öğrenciler, aileler ve eğitimcilerle Eskişehir’de yedi ortadereceli okulda anket yapılmış ve görüşler alınarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmadaki başlıca amaçlardan birisi de ÷lkemiz yönünden sanat eğitimnin önemini vurgulamak, çocunun sanatsal eğitimi açasından kimi noktalara dikkat çekmek ve çocunun sanat eğitiminde rol alan yetişkinlerin tutum ve davranışlarını ölçmektir.

Araştırmada beni bu yönde düşünmeye yönelten ve yönlendiren, yaptığı yardımlardan dolayı hocam Sayın Prof. Oya Kınıklı'ya ve ankette değerli katkıları olan Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, Süleyman Çakır Lisesi, Tepebaşı Ortaokulu, Kaymaz Lisesi, şirintepe İlköğretim Okulu ve İmam Hatip Lisesi ve Özel Ertuğrul Gazi Lisesi Müdürlükleri'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Eskişehir, Eylül 1996

Aysun AK

RESİM LİSTESİ

	Sayfa No
Resim 1	35
Resim 2	35
Resim 3	36
Resim 4	36
Resim 5	37
Resim 6	37
Resim 7	38
Resim 8	38
Resim 9	39
Resim 10	39
Resim 11	40
Resim 12	40
Resim 13	41
Resim 14	41
Resim 15	42
Resim 16	45
Resim 17	67
Resim 18	67
Resim 19	68
Resim 20	68

GİRİŞ

Sanat, insanoğlunun yaşamında yeralan; soluk alma gibi ritmi, konuşma gibi anlatımsal öğeleri olup, algılama, düşünme, imgeleme (hayalleme) ve bedensel eylemleri de olan etkin bir süreçtir.¹

Doğa bilimciler, tarihçiler hatta kimi ruhbilimciler sanatı, süsleyici işlevi olan “keyfi” bir etkinlik olarak görme eğilimindedirler. Oysa sanat, gelişim ve öğrenim sürecinde etkin bir rol oynamakta; duygu ve düşünceler arasındaki uyumu sağlamaktadır.²

Eğitimin temel amaçlarından birisi de, topluma uyumlu bireyler kazandırmak ve yaratıcı kuşaklar, yetiştirmek olduğuna göre; “sanat” eğitim sürecinde yer almalıdır. Bu amacı gerçekleştirecek önemli bir eğitim ortamı da sanat eğitimidir.

Sanat eğitiminde amaç, çocuğun zekâsını pratikliğe eşlik ettirerek, deneyler içinde; kişiliği, yaratıcılığı, düşünce gücünü ve estetik duyarlılığı geliştirmektir. Ayrıca sanat eğitiminde amaç, çocuğu ve genci sanatçı

¹ İnci San, “Zihinsel Süreç ve Yetiler Kişilik ve Anlatım Tipleri”, **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1977, s.1.

² San, **Sanatsal Yaratma...**, s.1.

olarak yetiştirmek değil, sanatı bir araç olarak kullanıp, bireyleri sanat yoluyla eğitme tir.

Sanat eęitimi yaratıcı dūřunceyi geliřtirmekle beraber bilim, teknoloji ve estetik eęitimle bütünüleřtirilmelidir.

Yaptığım araştırma ve anketler ışığında Türkiye’de sanat eğitimine gerek okullarda gerekse toplumda önem verilmemesi, ikinci plânda tutulması önemli bir problem olarak ortaya çıktığı kanısına varılmıştır.

Türk toplumunun sosyo-kültürel yapısı, çevre koşulları eğitim düzeyleri gibi birçok etmen sanat eğitimine genelde olumsuz yansımaktadır. Ailelerin farklı sosyal yapıları, eğitimleri içinde buldukları çevre ve kültürleri çocuğun sanat eğitiminde farklı görüşlere yol açmıştır.

Bu araştırmanın yapılmasındaki amaç, tezde cevaplandırılmaya çalışılan, aşağıdaki sorular içeriğindedir.

Ortadereceli okullarda sanat eğilimi çocuğun ve gencin gelişim sürecinde ne gibi davranış değişiklikleri meydana getirmiştir?

Türkiye’de sanat eğitimine gereken önem veriliyor mu?

Çocuğun sanat eğitiminde ailelerin üstlendiği roller nelerdir?

Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısı sanat eğitimini ne yönde etkilemiştir?

Bu sorular ışığı altında orta dereceli okullarda sanat eğitimi tez başlığı edinilmiştir.

Ortadereceli okullarda sanat eğitimi, çocuk ve gençlerin kişilik geliştirmeleri, toplumsal uyum sağlamaları, yaratıcı yetilerinin ön plâna çıkarılması ve estetik duyarlılıklarının ortaya konulması amacıyla önem taşımaktadır. Araştırmanın önemi, sanat eğitiminin yararına inanmak, önemini kavramak ve geniş kitlelere yaymaktır. Sanat eğitimi, çocuğun

tüm zihinsel ve bedensel süreçlerini etkileyip, duygu ve düşüncelerini bütünleştirir.

Okullarda, çocuğa sanat eğitimi verilirken, çeşitli araç ve gereçlerle, yüzyüze gelme, çalışma ve kendini sanatın belli başlı davranış boyutlarında deneme fırsatı da sağlamış olur.

Genel eğitim sistemi içinde yer alan sanat eğitimi; yaratıcılığa işlevlik kazandıran kişilik gelişimine ve toplumsal uyuma yardımcı olan, kültürler arası ilişkileri güçlendiren ve estetik gereksinimleri doyurabilen bir süreçtir. Dolayısıyla her düzeyde herkes için sanat eğitiminin önemsenmesi ve zorunlu olması gerekir. Çünkü sanat; her düzeyde ve tüm bireylere kazandırılması esas olan ortak kültürün vazgeçilmez öğelerinden birisidir.

Türk toplumu olarak, gelecek nesillerin mutluluğu, refahı ve sağlam temellere oturmuş ortak bir kültür için sanat ve sanat eğitiminin önemi kavranmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ

Birinci Kısım

SANAT EĞİTİMİ

İnsanoğlu yapıcı ve yaratıcı güçlerle dünyaya gelir. İnsanın kendisini topluma anlatabilmesi için yaratıcı güçlere gereksinimi vardır. Ancak, bireyin birtakım yeteneklerinin geliştirilmesi gerekir. Bu da sadece sanat eğitimiyle sağlanabilir. Sanat eğitiminin çalışma alanları da Resim, Müzik, Edebiyat... gibi derlerdir

Sanat eğitimi, öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, düşünme güçlerini artıran sosyal alışkanlıklarını ve yaratıcı bireylerin oluşmasını

sağlayan bir eğitim sistemidir.³ Okulda sanat eğitimi ise, sanatsal ve estetik bilgilerin, becerilerin, deneyimlerin çocuklara, gençlere kazandırıldığı ortamdır. Aynı zamanda, çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır. Çünkü o, bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygular, kendi deneyimlerini kullanır. Eğitimin her kademesinde çalışmalar bu doğal eğilimin paralelinde olmalıdır.⁴ Unutulmamalıdır ki, iyi bir eğitim sayesinde çocuk uyumlu ve dengeli bir kişiliğe sahip olur. Çocuk, sanat eğitimi ortamında deneyerek öğrenir, araştırmacı, yaratıcı ve topluma karşı daha uyumlu bir birey olur. Ayrıca çocukların ve gençlerin ruhsal güçlerinin ve yeteneklerinin gelişmesinde sanat eğitiminin rolü büyüktür.

Sanat eğitimi, kimi düşününlerce Platon'a kadar indirilmekte, kimilerince de ancak 20. yy.'da söz konusu edilebilecek bir etkinliğe kavuşmuş kabul edilmektedir. Sanatla eğitim, eğitimin akıcılığına kaymış, buna karşılık duyguların ve duyuların giderek daralıp sınırlanmış ve bir çeşit yalnızlığa terk edilmiş olduğu görüşleri üzerine ortaya atılmıştır.

Sanat eğitiminin kuram olmaktan çıkıp; topluca konuşulması uygulamaya geçiş yönünden adımların atılması Almanya'da 1890'larda başlamaktadır. 1901'de Dresden'de, 1903'de Weimar'da ve 1905'de Hamburg'da yapılan sanat eğitimi kongreleri bu akımın gelişmesinde rol oynamıştır. başlangıçta sanatı ve sanat eserini, eğitimin baş aracı olarak kabul eden abartılmış, bir takım görüşlerden sonra; 1928 lerde, sanat eğitiminin akılcı ve nesnel eğitimin yanında yer alarak öğretime girmesi ve okullarda buna ilişkin dersler okutulması biçiminde anlaşılmaya başlanmıştır. Çocuğun sanata ilişkin yaratıcılığı üzerinde önemle

³ Nevide Gökaydın. **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**, Birinci Baskı, Sedir Yayınevi, Ankara, 1990, s.12.

⁴ Gökaydın, **a.g.k.**, s.3

durulması, resim olsun, müzik olsun, bedensel hareketler ve edebiyat dersleri olsun, çocuğun tüm uğraşlarında sanatsal yöne değer verilmesi, hatta bunların ağırlık taşımalarının gerekliliği, benimsenmiştir.⁵

Oysa bugün gerektiği gibi Türkiye’de sanat eğitime gereken önem verilememektedir. Okullarda sanat eğitimi derslerinin uygulandığı mekânlar mutlaka olmalıdır. Ayrıca okullarımızda sanat eğitimi derslerine yeterli zaman ayrılmalıdır. Günümüzde Türk toplumu, sanat eğitimi alanında ortak bir görüş birliğine varılamamıştır.

SANAT EĞİTİMİNİN AMACI

Sanat Eğitiminin amacı, sanat yoluyla eğitimidir. Çocukların ve gençlerin toplumla uyum sağlamasında, kişiliklerinin gelişiminde sanat eğitiminden yararlanılır. Sanat eğitiminde amaç, topluma sanatçı yetiştirmek değildir. Çocukların, sağlıklı kişilik kazanıp, eğitilmelerinde sanat eğitimi karşımıza bir araç olarak çıkıyor.

Sanat yoluyla eğitim anlayışında ,tam ve uyumlu kişilik gelişiminin sağlanabilmesi için sanat, eğitsel amaçlar uğruna bir araçtır. Eğitsel erek ön planda, fakat bilimsel yöntem, kurumsal ve ussal temellendirmeler arka plandadır. Duygusal alan, duygusallık ve usdışı bileşen kendini ağırlıklı olarak duyurmaktadır.⁶ Görülüyor ki, çocuğun eğitilmesi ve topluma uyumu, bütünleşmesi büyük önem taşımaktadır. Sanat yolu ile eğitimde

⁵ San. **Sanatsal Yaratma...**, s. 1-2.

⁶ İnci, San. “Sanat Eğitiminin Sorunları”, **Suut Kemal Yetkin’e Armağan**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Armağan Dizisi, 1, 1984, s.60

önce çocuğa, sonra da topluma yönelme vardır. Sanat yolu ile eğitimde duygusallık ve usdışı bileşen ön plânda olduğu söylenmiştir. Burada söylenmek istenen öz, sanat eğitime akılcı bir yaklaşım, yani bilimsellik boyutu getirildiğinde sanatın kendine özgülüğü zedelenmektedir ya da yok olmaktadır. Sanat yoluyla eğitim anlayışında, sanat hakkındaki bilgiye değil, sanatın daha çok felsefe içinde ele alınmış düzenliliğine değer verilmektedir.

Çocukların ve gençlerin eğitiminin oldukça önem taşıdığı görülmektedir. “Eğitim amaçlı resim ve çizim derslerinde” Froebel ve öğretim yöntemi de yer alır. Froebel “Eğitim, çocuğun çevresiyle uyumlu bir birlik içinde yetişmesidir.” diyerek çalışmalarını oyunvari etkinlikler içinde sürdürür. Froebel oyunları biçim, renk, nokta, çizgi gibi kavramları çeşitli malzeme ve teknikler içinde öğretir. Froebel’in oyunu gelişigüzel olmayıp, özel bir yapı ve sıralama içinde gelişen bir dizi etkinlikler toplamıdır.⁷ Karşılıklı, uyum, simetri gibi kavramların öğretildiği bu etkinliklerle o yıllarda Froebel’in okulları birer küçük akademi gibi çalışmaktadır.

Çocuklara sanat eğitimi verirken, onların iç dünyalarına girilmelidir. Duygularının, heyecanlarının, isteklerinin neler olduğu bilinmeli ve muhakeme yetenekleri sağlanmalıdır. Çocuk yaratırken, yaptığı eserde kendinden bir parça koyar. Bunu gerçekleştirirken de eserine duygularını, düşüncelerini katarak sanatsal amaçlı ürünü ile kişiliğini bütünleştirir.

Sanat eğitiminde, çocuğa beceri kazandırmak ya da bir eseri ustalık göstererek ortaya çıkarması amaçlanmamalıdır. Çocukta birtakım estetik duyarlılıkların kazandırılması gerekir. Çocuğa estetik duyarlık, güzellik kavramı, duygulara hitap etme alışkanlığı verilmelidir. Beceri ve tekrar

⁷ Olcay Kırıoğlu. “Sanatsal Zekâ ve Sanat Eğitimi“, **Sanat Yazıları**, G.S.F Yayınları:12, s.86.

yoluyla pratikleşen çocukta, herhangi bir estetik duyarlıktan söz etmek mümkün olmayabilir. Çocuk yapacağı ürünü, kendi duyum ve duyguları ile yaşayarak, kendini ürünü ile bütünleşerek meydana getirmelidir.

Okullarda sanat eğitiminin amacı, topluma uyumlu ve dengeli, kişilikleri gelişmiş bireyler yetiştirmektir, denilmektedir. Bir de sanat için eğitim vardır ki bu eğitim anlayışı, okullardaki sanat eğitiminden farklılıklar göstermektedir. Sanat için eğitim anlayışında, bireylerde var olan yeteneklerin geliştirilmesini amaçlar. Bu eğitim anlayışında sanatçı yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Okullarda uygulanan sanat eğitiminin amacı, zekayı pratiğe eşlik ettirerek, deneyler içinde, kişiliği, düşünce gücünü ve yaratıcılığı geliştirerek topluma uyumlu bireyler yetiştirmektir.

TÜRKİYE'DE İLK SANAT EĞİTİMİ HAREKETLERİ

Türkiye'de sanat eğitimi alanında ilk gelişmelere geçmeden önce, Türk resim sanatının geçirdiği dönemlerin, daha sonra sanat eğitimine yapmış olduğu etkilerden dolayı kısaca değinmek istiyorum.

Türk resim sanatı, İslâmiyetten önceki dönem İslâmlık dönemi, Batı tekniği etkisi altındaki dönem, Cumhuriyet dönemi olmak üzere gelişmeler göstermiştir.

İslâmiyet öncesi dönemde, resim ve heykel Türklerce bilinmektedir, ayrıca bu döneme ait duvar resimleri bulunmuştur. 9.yy.'da Uygur Türkleri zamanında yazılan eserler, meydana getirilen tomarlar, kitaplarda minyatür tekniğine uygun resimler bulunmaktadır. İslâmlık dönemi

resimlerde ise insan figürleri azınlıkta bitki ve hayvan motifleri kullanıldığı görülmüştür ve minyatür sanatına ağırlık verilmiştir.

İslâmlıktan önce savaşçı Türk boyları arasında kumaş dokuması, halı, kilim, maden kakmaları, deri, ağaç, demir süslemeleri şeklinde gelişen resim sanatı, İslâmiyetin kabulünden sonra minyatür sanatı olarak ağırlık kazanmıştır.

Türk resim sanatı, daha sonra batıdaki sanat akımlarının etkisinde kalmıştır. Bunun nedenlerinden biri de eğitim sistemindeki aktarmacılık olgusudur. Sanat yapıtları özde yetersiz, biçimdeyse taklikçi olmuştur. 18 yy.'da Türkiye'ye gelen yabancı ressamlar da batı tekniğine temel olmuşlardır.

Abdülmecit ve Abdülaziz devirleri Türkiye'nin batılılaşma devirleridir. Harp Okulu - Mektebi Harbiye-i Şahâne - ve Mühendis Okulu - Mühendishâne-i Berri Hümâyün- gibi askeri okullarda resim derslerinin konması sanatın subaylar arasında yayılmasını sağlamıştır.⁸

Mühendishâne-i Berri Hümâyün'u Harbiye (Kara Harp Okulu) ve (1831) Bahriye (Deniz Harp Okulu) gibi yeni okullarda asker sanatçıları yetişmiştir. Mühendishane, batı usulünde resim yapan ilk önemli sanatçıların yetiştikleri okuldur. Askeri okullardan yetişen resim sanatçılarının etkin rolleri, yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde, özellikle İstanbul'da sadece sanat eğitimi yapmak üzere açılan okuldan ilk yetişen Türk sanatçıları Paris'te kazandıkları deneyimlerle ülke gerçekleri ile kaynaştırmada başarılı olmuşlardır.⁹

⁸ Nurullah Berk. **Resim Bilgisi**, Dördüncü Basım, Varlık Yayınları, İstanbul, 1982, s.64.

⁹ Sezer Tansuğ. **Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi**, Görsel Yayınları, 1982, s.1135-1136.

Türkiye’de Batı usulüne uygun yeni bir eğitim sisteminin benimsenmeye başladığı koşullarda, ilk ve orta öğretim düzeyinde de resim derslerinin uygulanmaya başladığı görülmektedir. Ondokuzuncu yüzyıl içinde yer alan eğitim reformlarında Tanzimat (1839) ve İslâhat (1856) Fermanlarıyla benimsenen ilkelerin bir gereği olarak yeni eğitim sisteminde bilim ve sanat alanında yetişkin askerlere gerek duyulmuştur.¹⁰

Türk resminde, Batı tekniğinden söz ederken batı tekniğinde çalışmalar yapan ve Sanayi Nefise Mektebi’ni kuran Osman Hamdi’ye yer vermek gerekir.

Osman Hamdi, ressam ve arkeologtu, Paris’te Leon Gerome’un atölyesinde uzun yıllar çalışmıştır. Osman Hamdi, 3 Mart 1884’de Türkiye’de ilk sanat öğretimi yapan “Sanayi-i Nefise mektebi Alisi’ni kurmuşlar. Batı tekniğindeki sanat öğretiminin temelini atmıştır.

Osman Hamdi’nin Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi’ni kurmasından, sonra asker ressamı arasında Ali Sami Boyar, Sami Yetik, Ruhi Arel, Hikmet Onat Avrupa’da resim eğitimi görmüşlerdir. Bu açıklamalardan sonra ilk sanat eğitimi hareketleri nelerdir? Sanat eğitiminde ilk hareketler başladığında Türkiye’nin sosyo-kültürel durumu nedir? Bu sorulara açıklık getirirsek;

Türkiye’de sanat eğitimindeki ilk hareketler, 1908 ikinci meşrutiyet ile başlar. Türk kültürü dinsel bir renk gösterdiğinden, iç siyasette koyu bir tutuculuk olduğundan, yeni akımlara ortam uygun değildir. Sadece Rüştiye, İdâdi ve harbiye Mektebinde resim çalışmaları görülmektedir...¹¹

¹⁰ Sezer Tansuğ. **Çağdaş Türk Sanatı**, Birinci Basım, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1986, s.63.

¹¹ Gökaydın, **a.g.k.**, s.1-2.

Rüştiye ve İdadi okullarında eğitici özellikle resim öğretimi yapılmıştır. Harbiye okullarında ise teknik ve mesleki özellikte öğretim yapılmıştır. Harbiye okullarındaki çalışmalar, genellikle, geometrik şekiller, taş basma, bazı resimler ve öğretmenin tahtaya çizeceği resimler kopya edilmiştir.

Ayrıca bu dönemlerde, memleketin durumu oldukça karışıktır. Bu sosyo-kültürel ortam içinde, dinin resim yapmayı yasakladığı tutuculukla, sanat eğitiminin sadece askeri okullarda verildiği görülmüştür.

1908'de Padişah II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ve II. Meşrutiyetin ilânından sonra, basında, bazı resmi ve özel kurumlarda, yeni girişimler olmuştur. 1909'da kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyet-i Şerif Abdülkadirzâde Hüseyin Haşim Bey'in yönetiminde ve cemiyetin yayın organı niteliğindeki bir mecmuayı Mart 1911 ile Temmuz 1914 arasında yayımlamıştır. Sanayi-i Nefise resim bölümü mezunu Osman Asâf'ın sorumlu yöneticisi olduğu "Gazete" yirminci yüzyılda ilk kez plâstik sanatlarının önemi üstünde durmuş ve sanat sorunları savunulmuş, sanat tekniklerine ilişkin makalelere de yer verilmiştir. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, 1908'deki II.Meşrutiyet döneminin verdiği özgürlük ortamında çıkarılmıştır.¹² Aydınlar ilk kez sesini bu yolla duyurabilmişlerdir.

II.Meşrutiyet'in ilânından sonra Sanayi Nefise'de resim eğitimi giderek önem kazanmıştır. Doğa karşısında ilk resim yapma Sanayi-i Nefise Mektebi'nde görülmüştür. Ağaçlar, havuzlar, köşkler, gökyüzü, bulutlar, manzaranın doğa parçasının bütün elemanları ayrı ayrı işlenmiştir. Ayrıca figür anatomisi ve portreciliğe de önem verilmiştir.

Sanayi-i Nefise'de açılan "Avrupa Sınavını" kazanan gençler 1910 da Paris'e gönderilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine yurda geri

¹² Tansuğ, *Çağdaş Türk...*, s.111-113.

dönmüşlerdir. 1914 kuşağı sanatçıları adı verilen sanatçılarımızın bir bölümü ise Deniz Harp Okulu'nu bittikten sonra, teğmen iken ordudan ayrılıp Sanayi-i Nefise'de resim eğitimi görmüşlerdir. Bunlar, Ruhi Arel, Hikmet Onat ve Ali Sami Boyar'dır. İstanbul'daki Türk ressamlarını II.Meşrutiyet'in ilânından sonra (1908) bir araya gelerek cemiyet içinde yer almışlardır.¹³

1914'de Batıdan dönen sanatçılarımız Galatasaray Lisesi'nde sergiler düzenlemişlerdir. Resim sanatı ve sanat eğitimi giderek büyük gelişmeler göstermiştir.

1919'da eğitimde hürriyetçilik alanında serbest tartışmalar yaratılmıştır. Eğitim ve öğretimde ilk yenilik hareketi, İstanbul Darülmuallemi (Öğretmen Okulları) tarafından yapılmıştır. Okul Müdürünün "Tedrisat İptidaiye" dergisinde yayınlanan bir yazı zamanımıza kadar gelen bazı yenilikleri getirmiştir. Fakat henüz resim ve el işleri dersinde modern düzen bulunmamıştır. Yazıda basitten bileşiğe, soyuttan somuta gitme prensibi öne sürülmekte ve hacimlerin yüzeylerden güç resimlendiği söylenmektedir.¹⁴ Modellerin zorunlu doğadan yapılacağı görüşü vardı.

Cumhuriyetin ilânından sonra 1926'da J.Dewey Türkiye'yi ziyaretinde onun verdiği raporla resim öğretmenleri de meslektaşları kadar değer kazanmıştır.

¹³ Tansuğ, **Çağdaş Türk...**, s.119.

¹⁴ Şener Öztop, "Okullarda Sanat Eğitimi ve Sorunları", **Ankara Sanat**, 1983, s.24.

Öte yandan 1929'dan sonra "Müstakiller" grubunu oluşturan Refik Epikman, Cevdet Dereli, Mahmut Cüda, Şeref Akdik, çeşitli sergiler düzenlemiştir. "Müstakiller" birliğinin kurucularından Refik Epikman'ın resim eğitimine büyük emeği geçmiştir...¹⁵

1933'de Avrupa'dan dönen altı genç ressam "D Grubunu" kurmuşlar ve sergiler açmışlardır. D grubu sanatçıları Nurullah Berk, Cemal Tollu, Abidin Dino, Elif Naci, Zeki Faik İzer ve Zühtü Müritoğlu'dur. "D Grubu"ndan sonra 1946'da "Yeniler Grubu" kurulmuştur. Nuri İyem, Abidin Dino, Selim Turan, Avni Arbaş, Ferruh Başağa, "Yeniler Grubu"nun kurucularındır ve birçok sergiler düzenlemişlerdir.

Türk resim sanatı sadece sanat da değil, eğitim alanında da kendini gösteriyordu.

Türkiye'de modern resim-elişi öncülüğünü yapan pedagojik resim öğrenimini ilk olarak uygulayan Atatürk'ün açtığı Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Şubesi olmuştur (1931). İlk defa olarak sanat eğitimi, çocuğun buluş ve yaratma gücünü geliştirmeyi amaç edinmiştir.

Okulun amacı, çocuğu sanatçı olarak yetiştirmek değil, onu sanat yoluyla eğiterek topluma kazandırmaktır.

Gazi Eğitim Enstitüsü bugün Gazi Üniversitesi bünyesinde, Güzel Sanatlar Fakültesidir. Daha sonra Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Güzel Sanatlar Akademisi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Ege Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü ve Bilkent Üniversitesi sanat eğitiminin çağdaş nitelikli izleyicileri olmuştur.¹⁶

Türkiye'de sanat eğitimcisi yetiştiren eğitim fakülteleri ve kuruluş yılları şöyledir.

¹⁵ Tansuğ, *Çağdaş Türk...*, s.171.

¹⁶ Gökaydın, *a.g.k.*, s.2.

Üniversitenin Adı ve Kuruluş Tarihi	Eğitim Fakültesi Resim-İş Şubesinin Açılış Tarihi	İli
Abant, İzzet Baysal Üni. 1992	Eğitim Fak. (11.07.1992)	Bolu
Anadolu Üni. 1959	Eğitim Fak. (20.07.1982)	Eskişehir
Atatürk Üni. 1957	Kazım Karabekir Eğitim Fak.(20.07.1982)	Erzurum
Atatürk Üni.1957	Ağrı Eğitim Fak. (20.07.1982)	Ağrı
Çukurova Üni. 1973	Eğitim Fak. (20.07.1982)	Adana
Dicle Üni. 1973	Eğitim Fak. (20.07.1982)	Diyarbakır
Dokuz Eylül Üni. 1959	Buca Eğitim Fak. (20.07.1982)	İzmir
Gazi Üni. 1931	Gazi Eğitim Fak. (1931)	Ankara
İnönü Üni. 1975	Eğitim Fak. (25.03.1975)	Malatya
Karadeniz Teknik Üni. 1955	Fatih Eğitim Fak. (1963)	Trabzon
Marmara Üni. 1957	Atatürk Eğitim Fak. (20.07.1982)	İstanbul
Mustafa Kemal Üni. 1982	Eğitim Fak. (11.07.1992)	Hatay

Niğde Üni. 1982	Eğitim Fak. (11.07.1992)	Niğde
Ondokuz Mayıs Üni. 1975	Eğitim Fak. (20.07.1982)	Samsun
Pamukkale Üni. 1982	Eğitim Fak. (11.07.1992)	Denizli
Selçuk Üni. 1975	Eğitim Fak. (20.07.1982)	Konya
Süleyman Demirel Üni. 1992	Burdur Eğitim Fak. (11.07.1992)	Isparta
Uludağ Üni. 1975	Eğitim Fak. (11.07.1992) Eğitim Yüksek Okulu ile birleştirildi	Bursa
Yüzüncü Yıl Üni. 1982	Eğitim Fak. (11.07.1992) Eğitim Yüksek Okulu ile birleştirildi.	Van

Güzel Sanatlar Fakülteleri ve kuruluş tarihleri şöyledir:

Üniversite adı ve kuruluş tarihi	Güzel Sanatlar Fak. kuruluşu	İli
Akdeniz Üni. 30.03.1983	(11.07.1992)	Antalya
Anadolu Üni. 1959	30.03.1983'de Uygulamalı Yüksek Okuldan 11.07.1992'de	Eskişehir

	fakülteye dönüştü	
Atatürk Üni. 1957	(11.07.1992)	Erzurum
Çukurova Üni. 1973	(03.05.1993)	Adana
Dokuz Eylül Üni. 1959	(20.07.1982)	İzmir
Erciyes Üni. 1978	(11.07.1992)	Kayseri
Hacettepe Üni. 1967	(20.07.1982)	Ankara
Marmara Üni. 1957	(1957)	İstanbul
Mersin Üni. 1992	(11.07.1992)	Mersin
Mimar Sinan Üni.	(20.07.1982)'de	İstanbul
	fakülteye dönüştü	
Süleyman Demirel Üni.	(11.07.1992)	Isparta
1992		

Güzel Sanatlar Fakülteleri sanatçı adayları yetiştirmektedir, ayrıca bu okuldaki öğrenciler eğitim fakültelerinden pedagojik formasyon dersleri aldığı anda sanat eğitimcisi olabilmektedir.

İkinci Kısım

SANAT EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Her insanda güzele karşı bir ilgi ve güzellik duygusu vardır. Sanat eğitimi almamış kişilerde dahi bunu görmek mümkündür. İnsan güzel duygu ve düşüncelere muhtaçtır. Sanat ise insandaki güzel duygu ve düşünceleri meydana çıkarır, onu günlük hayatın sıkıcı ve anlamsız yönlerinden uzaklaştırır. Yeni duygular, yeni düşünceler getirerek kişinin dar hayatını genişletir.

Sanat duygusunun gelişmesi ise güzele giden bağlantıların kurulmasını sağlar. Duygusal hayatın ahengini gerçekleştiren bir dünya yaratır, insana yaşama sevinci verir.¹⁷ Kısaca sanat, yaşamımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Sanatsız bir dünya düşünürsek, tek düze yaşayan, ruhsal yapıları bozuk, makinalaşmış insan topluluğu meydana gelir.

¹⁷ Hüseyin Kılıçkan ve Hayrettin Kılıçkan, **Okullarda Resim**, Taç Kitabevi, Ankara, 1980, s.8.

Ressam Mondrian, Sanatın belki de “ortadan kalkabileceğini” ileri sürüyordu. Sanatın bugün gerçekliğin yoksun olduğu bir dengenin yerini tuttuğuna gerçekliğin giderek sanatın yerini alacağına inanıyordu” Hayat, dengeye kavuştukça sanat ortadan kalkacaktır.”

Sanatın; “Hayatın yerini tutması” sanatın insanla çevresi arasında sürekli bir dengenin varlığı en gelişmiş toplumlarda bile gelecekte de gerekli olacak demektir.¹⁸

Sanat ve sanat eğitimi, bireylerin toplumla uyumu, kişilik gelişimi ve yaşamla bütünleşmeleri için gereklidir.

Sanat hayata uygulanan öyle bir mekanizmadır ki, sanatsız toplumlar dengelerini kaybederler. Gelişmiş ülkelerin toplumları yaratma olanağından yoksundur, yaratmaları teknolojinin getirdiği yenilikler, fabrikalaşma, ihtisaslaşma gibi olanaklardan kısıtlıdır. Teknoloji açısından gelişmiş toplumlar, robotlaşmakta ve kullandığı makinanın bir parçası olmaktadır.

Örneğin; bir işçi sabahtan akşama kadar bir aletin düğmesine ikişer saniye arayla basmaktadır ve başka görevi yoktur. İş ilk önce kolay gibi gelir, daha sonra bıkkınlık getirir. Bu insanın duygularının tepkisidir. Makinalaşmanın getirdiği duygusallıktan uzaklaşma sonucu kişide bunalımlar ve ruhsal çöküntüler meydana gelir. Ortaya çıkan dengesizlik ve bunalımların sadece kişiye yaratma olanağı bulmakla, yaratmaya yöneltmesiyle giderilebileceği sonucuna varılmaktadır. Batıdaki toplumlarda sanat ve iş eğitiminin okullarda, okul öncesi, çocuk yuvaları ve mini kulüpler, meslek sonrası kurslar, dernekler, hobi kulüpleri olarak önem kazanması gündeme gelmiştir.¹⁹

¹⁸ Ernst Fischer, **Sanatın Gerekliliği**, Çev. Cevap Çapan, e. Yayınları, Toplum ve Sanat Dizisi 1, İstanbul, 1980, s.7.

¹⁹ M.Zahit Büyükişleyen, **Sanat ve İş Eğitimi Metodu**, Yaygın Yükseköğretim Kurumu Eğitim Enstitüleri, Resim-İş Bölümü, Ankara, 1977-1978, s.10-11.

Az gelişen ülkelerdeki toplumlarda makinalaşma olmadığı için dengesizlik ve kişilik bunalımları yoktur ve sanat eğitimi gerekli değildir, gibi sonuçlara varmak da doğru değildir. Toplumun az gelişmişliğinin giderilmesi yine teknikte aynı paralelde olması gereken sanata bağlıdır. Sadece teknikte gelişmiş olan hiç bir ülke düşünülemez.²⁰

Örneğin; Japonya teknoloji de oldukça gelişmiş bir ülkedir, fakat kendilerine has bir Japon sanatına sahiptirler. Sanatı yetenekli bir kaç kişiye mal etmek yanlıştır. Yaratma, seçmeyle başlar, kişiyi anlatım olanağına, boşalmaya ve mutluluğa götürür. Sanat ve iş eğitimi kişileri bir bütünlük içerisinde geliştirip onları duygusal yönden beslerken sanat alanında çıkabilecekleri amaçlarına ulaştırır.

Endüstri, insanı salt üreten bir varlık olarak görmeye başlamış , teknolojinin gelişmesi sonunda beliren yaşama biçimi, kendi kendisine yabancılaşan bir insan tipini de birlikte getirmiştir. “Bu yeni insan tipi birey olarak, bireysel niteliklerini, duygularını, özlem ve umutlarını; karar verme varlığı olarak da özgürlüğünü yitirme tehlikesi içinde olan insandır. Özgür insan, duyan, düşünen, yaratan, kendisi ile dialog kuran, doğayı ve insanları seven bir varlıktır. Özgür insan yetiştirmenin yolu; yalnızca akıl ve irade varlığı değil, aynı zamanda duygu varlığı olan insanın duyarlılığını geliştirmektedir geçer. Böylece sanat eğitimine günümüzde her zamankinden daha çok gereksinim vardır. ²¹ Bir ülkenin gelişmesi için yapıcı, yaratıcı ve toplumla bütünleşmiş insanlara ihtiyaç vardır. Bunun için de sanat eğitiminin bir ülke için öneminin kabul edilmesi gerekir. Bütün insanlar az ya da çok yaratıcı güce sahiptir. Günümüzdeki toplum yapısında ancak

²⁰ Büyükişleyen, a.g.k., s.10-11.

²¹ Zafer Gençaydın, “Güzel Sanatlar Eğitimi üstüne Görüşler”, **Milli Eğitim Bilim ve Sanat Dergisi**, Şubat-Mart Sayısı, Milli Eğitim Yayınevi, Ocak-Şubat-Mart 1983, s.25.

yaratıcı, üreten, belli deneyimleri geliştiren insanlar ayakta durabilir. Uyumlu birey yetiştirmek, yaratıcı güçlerin ortaya çıkarılması ile olur. Bu nedenle sanat eğitimi yalnız yetenekliler için değil, herkes için gereklidir.

SANAT EĞİTİMİNİN ÇOCUĞA KATKILARI

Sanat Eğitiminin çocuğa kazandırdığı birçok nitelikleri, çocuğun yaratıcılığını, estetik duyarlılığını, bilgisini, deneyimini, iletişim kurma alışkanlığını, sorumluluk alma duygusunun kazanması ve gelişimi için eğitim sistemimizde büyük önemi vardır. Çünkü sanat eğitimi genel eğitimimizin bütünleyici ve birleştirici bir ögesidir.

Sanat ve iş eğitiminin çocuğa kazandırdığı en önemli işlevlerden birisi de duyarlılığının gelişmesidir. Çocuk, ilgisini doğaya yönelterek dünyadaki değişiklikler hakkında algılarını kuvvetlendirir. İnsan gücüyle oluşan dünya teknolojiyle bağ kurmayı başarır. Duygularını, algılarını, deneyimlerini sanat etkinlikleri yoluyla kullandığı gereçlerle bağ kurmayı öğrenir.²²

Çocuk, sanat eğitimi derslerinde bir çok malzeme, araç ve gereç kullanır. Çocuk bir takım problemlerin çözümü için, gözlemlerin, grafiklerle, maketlerle, taslaklarla anlatabileceğini anlayıp, pratik deneyimini kullanabilir. Sanat eğitimi çocuğa deneyim kazandırır.

Çocuk, kaynaklardan yararlanmasını, dayanışmayı öğrenir, doğayı tanır. Araç ve gereçlerin özelliklerini ve bunların nasıl kullanılacağını öğrenir.

²² Hidayet Telli, "Sanat ve İş Eğitiminin Eğitimdeki Yeri", **Milli Eğitim, Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi** 59, Ekim-Kasım-Aralık, Milli Eğitim Yayınevi, 1982 s.66.

Üretilen nesnelere, estetik, işlevsel ve sosyal ilişkilerini kurar. Sanatsal her etkinliğin bir iletişim aracı olduğunu öğrenerek, insanların birbirlerini bu yolla tanıdığını ve sanatın evrensel olduğunu kavrar. Sanat ve iş eğitimi yoluyla çocuk, sorumluluk kazanır. Toplumsal yaşamın kurallarına uyma, emeğe ve işe saygılı olma, yaratıcılık yoluyla ulusal kültüre ve uygarlığa katkıda bulunduğunu kavrar. Zamanını, gücünü tutumlu ve amaca uygun kullanma sorumluluğunu kazanır.²³

Sanat eğitimi çocuğun kendini çevresine anlatabilmesi için bir araçtır. Çocuk, kendini ne kadar iyi anlatabilirse toplumla uyumu oldukça sağlıklı biçimde gelişir. Herbeart Read, bu konuda şöyle demiştir;

“Sanatsal her türlü anlatım formu kişi ile çevresi arasında oluşması beklenen psikolojik uyumu sağlamada etkin rol oynar. Bu uyum yolu ile ki, kişinin yargı gücü, zekası, usavurma yetiler gelişir. Bu bağlamda estetik duyarlılığın eğitilmesi, çocuğun çeşitli sanat formları aracılığı ile kendini anlatması, sanat derslerinde buna olanak sağlanması, eğitimde temel olmalıdır. (Read,1963) Çocuğun bu yöndeki yeteneklerine, gizilgücüne işlerlik kazandırmak dengeli toplumlar yetiştirmek için gereklidir. Sanat eğitimi, çocuğun çok yönlü düşünmesini sağlar ve çocuğun ruhsal gelişimine katkıda bulunur.

Çocuğu tanımalı ve ruhi durumunun, ve ruh yapısının çocuğun davranışlarına etkisi incelenmelidir. Çocuğun ruh durumu bozulmuşsa davranışlarını mutlaka olumsuz yönde etkileyecektir. Sanat eğitimi alan çocukta, bu olumsuz davranışlar görülmecektir. Çünkü sanat, çocuğun duygularına, düşüncelerine, duyarlılığına yansiyacaktır.

Çocuk, sanat eğitimi aracılığı ile kişiliğini kazanıp, toplumla özdeşleşir. Bunun için sanat eğitiminin çocuklar üzerinde katkısı ve önemi büyüktür.

²³ Telli, a.g.k., s.66.

GÜNÜMÜZ ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ

Sanat Eğitimi Türkiye’de oldukça yeni bir kavramdır. Sanat Eğitimi Okullarımızda geniş anlamıyla resim, müzik, edebiyat... gibi diğer dersler için de geçerlidir.

Fakat burada dar anlamıyla sanat eğitiminin okul programlarında yeralan Resim-iş dersinin eğitimi üzerinde durulacaktır.

Tabii ki okullarımızda sanat eğitimi derslerinden birisi olan müziğin de çocuğun eğitilmesinde, kişilik geliştirmesinde önemi yadsınamaz. Konuda yer yer müzik eğitiminin çocuklara kazandırdığı etmenlere de yer verilecektir.

Öğrencilerin geleneksel birtakım kalıplarından kurtarılıp, otoritenin verdiği sıkıntılardan uzak, tüm yeteneklerin, yaratıcılığının ortaya çıkarılacağı eğitim ortamlarının öngörülmesi gerekmektedir. Bu eğitim ortamları sayesinde çocuk, bir takım zihinsel ve yaratıcı süreçlerini geliştirebilir, zekasını ve yaratıcı yetilerini birleştirerek kullanmasını öğrenir.

Çocuğa, amaca uygun, estetik duyarlılığını, zihinsel süreçlerini ve yaratıcılığını ön plana çıkaran bir eğitim ortamı sağlanmalıdır. Bu eğitim de okullarımızda yapılmalıdır.

Okullarımızda genel bir eğitim ve öğretim yapılmaktadır. Bu eğitim ve öğretim içinde çeşitli derslerin yanında sanat eğitimi de kendi payına düşeni almaktadır. Öğrenmenin temeli algı olduğuna göre, öğrenci alıcıdır. Öğretmen ise, yol gösteren bir vericidir ve estetik değerleri sanat eğitimi yoluyla öğrenciden bulup çıkartması gerekir.²⁴

²⁴ Öztop, a.g.k., s.14.

Okullarda kız öğrencilerin kişisel eğitimleri dolayısıyla sanat eğitime karşı daha duyarlı olduğu gözlemlenmiştir. Kız öğrencilerde görülen sabır, erkek öğrencilerde az görülmektedir. Bu durum kız ve erkek öğrencilerin duygusal yapılarının farklılıklar göstermesinin bir sonucudur.²⁵

Sanat eğitime okullarda genel eğitim ve öğretimin içinde gerekli önem verilmelidir. Öğrencilere gerekli ilgi gösterilerek, kültürel yaklaşımlarla yararlı olunabilir. Okullardaki sanat eğitiminin gerekliliğine, önemine öncelikle sanat eğitimi veren öğretmenlerimiz ve eğitimcilerimizin inanması gerekir. Ayrıca anne ve babaların, öğretmenlerin, eğitimci ve okul yöneticilerin bir bütünlük içinde sanat eğitiminin önemini kavramaları gerekir. Sanat eğitimi veren öğretmene en çok görev düşmektedir. Sanat zevkini, duygusunu çocuğa verebilmelidir. Öğretmen öncelikle verdiği sanat eğitiminin gerekliliğine ve yararına inanmalıdır ve çocuğu sanat eğitiminin amaçları doğrultusunda yönlendirmelidir. Geniş bir kültüre sahip olmalıdır ve kendi aldığı kültürü çocuklara aktarabilmelidir. İyi bir sanat eğitilmecisi aynı zamanda çocuğa bir kılavuz ve danışmandır.

Okullarda sanat eğitimi dersleri, ders saati olarak oldukça yetersiz ve kısıtlıdır. Haftada 40 dakikalık resim dersi çocuklara yetmemektedir. Sanat eğitimi derslerine yeterli zaman ayrılmalıdır. Örneğin, Japonya'da sanat eğitimi derslerine haftalık ders saatleri toplamının %40'ı ayrılmaktadır.²⁶ Okullarımızda ise, haftada orta birinci ve üçüncü sınıflarda birer saat, orta ikilerde iki saat olarak görülmektedir. Liselerin kredili sisteminde, ise resim ve sanat tarihi dersleri seçmeli olarak yapılmaktadır. Türkiye'nin eğitim sisteminde, zaman ve mekan dilimi açısından okullarımızda sanat eğitimi derslerinin önem verilmediği açıkça

²⁵ Öztop, a.g.k., s.14.

²⁶ Gençaydın, a.g.k., s.26.

görülmektedir. Okullarda çocuklarımızın, gençlerimizin büyük bir bölümünün sanat eğitiminden yararlanmamasının gençliğimiz ve ülkemiz açısından kaybı büyüktür. Liselerimizde seçmeli olan sanat eğitimi derslerimizden öğrenciler yeterince yararlanamamaktadır. Çocuk resim dersini seçmişse, müzik dersinden yoksun olmaktadır. Müzik dersini seçmişse resim dersinden yararlanamamaktadır. Öğrenci bir daha sanat eğitiminden yararlanma fırsatını bulamayacaktır. Çocuk için büyük bir kayıp olmaktadır.

Okullarda sanat eğitimi dersleri verilirken öğrencilerde yetenek ayrımı yapılmamalıdır. Sanatta uygulamalı, yaratıcı çalışmalar, sanat yapıtı gibi eleştirel çalışmalar, sanat tarihi gibi kültürel çalışmalar bu dersin bütününe oluşturur. Kaldı ki, bir çocuğun yetenek dediği şey bile bugün çok çalışmayla ve öğrenmeyle elde edilen bir ustalık haline gelmiştir. Bu nedenle, gençler yetenekli yeteneksiz diye ayrılmadan hepsi kendi güçleri oranında sanattan ve sanat eğitiminden yararlandırılmalıdır. Yoksa bir çok kültürsüz, mutsuz, sevgisiz gencin topluma katılması kaçınılmaz olacaktır. Gençlerin sanat eğitiminden yararlanmaması halinde, toplumumuzun gelişmesini beklemek doğru olmaz.²⁷

Eğitimde çocuk en önemli bireydir. Sanat eğitimi verilirken de çocuklara gereken önem verilmelidir. Özellikle çocukların zekaları, duygu ve düşünceleri önemsenmelidir. Fakat Türkiye'deki okullarda resim, iş derslerinde çocuğun eli çalıştırılırken, zeka, düşünce ve duyguları hiçbir zaman dikkate alınmamaktadır. Bu tek yönlü kısır öğretim ortamından sonra, kendini, çok yönlü, karmaşık, teknolojik ve bilimsel problemler ile örülü, modern yaşama ortamında bulan genç, bocalamakta ve topluma

²⁷ Olcay Kırıçoğlu, "Gençlerin Sanat Eğitimi", **Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları 2**, Güzel Sanatlar Yayınları 7, Ankara, s.77.

uyum sağlayamamaktadır. Sorunlarını çözümleyebilecek, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı, karşılaştırmacı, yeni sentezlere ulaştırıcı, sistematik düşünmeyi ve davranmayı kazanamadığı için de başarısız ve mutsuz olacaktır.²⁸ Çocuk okulda, sanat eğitimi derslerinde yaparak öğrenecek, öğrenerek yapacak ve zekasını da yaptığı etkinliklere ortak edecektir. Çocuğun dolayısıyla kendine güveni gelecek ve sorumluluk duygusu da artacaktır.

Gençlerin eğitimi sırasında sorumluluk almaya alıştırılmamış olması, onları şiddete, teröre yatkın duruma getirir. Gençler sanat eğitimi ile topluma ayak uydurabilir. Bir genç yaşama hazırlanırken, elde ettiği yetenekleri, denetleyip, kendini sınamak ister. Sanat eğitimi dersleri gençlerimizin kendilerini anlatabilmesi için bir fırsattır.

Okullarımızdaki sanat eğitimi derslerinde ezbere dayalı bilgilerin verilmesi konusuna da değinmek istiyorum. Sanat eğitiminde ezbere dayalı bilgiler, çocuğun yaratıcılığını söndürebilir.

“Sanat eğitiminde ezbere dayalı bilgiler kişiyi bir yandan biçimciliğin tuzağına düşürür, öte yandan da çok boyutlu düşünce alışkanlığını köreltir...”²⁹ Oysa sanat eğitiminin amacı çocuktaki yaratıcı yetenekleri ortaya çıkarıp, çocuğa iyi bir eğitim vererek uyumlu sorumluluk duygusu gelişmiş, üretken, aklını kullanabilen, teknolojik gelişmelerden haberi olan bireyler yetiştirmektir.

Ortadereceli okullarda müzik eğitiminin de oldukça büyük önem taşıdığı görülmektedir. Fakat müzik eğitimi de resim-iş eğitimi gibi yeterince önemsenmemektedir.

²⁸ Gökaydın, a.g.k., s.5.

²⁹ Devrim Erbil, “Çağdaş Sanat ve Eğitim”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1990, s.154.

Okullarda müzik eğitimi almamış olan kimse, akıl etkinliği hiç işe karışmayacağı için-müziğin iletisine ve sanatsal değerlerine kapalı kalır; müziğin de her sanat gibi bir iletisi olabileceğini, düşündürebileceğini anlayamaz, kendini duygularına kaptırır. Bu durumda müzik anlamını yitirir, bir duygusallık, kendini dinleme aracı olur; ya da gürültü haline gelir. Okullarda müzik eğitiminde bir başı boşluk görülmektedir. Kitle iletişim araçları ile-yoz müziğe en iyi örneği veren arabesk müziği kısa zamanda yaygınlaşıp toplumumuzun arasında ön plana çıkmıştır. Orta okullardaki çocuklarda da arabesk müzik rağbet görmüştür. Kuşkusuz bütün bunların nedeni, ekonomik ve toplumsal koşullar, toplumun kültür düzeysizliğidir. Ancak sağlam ve düzenli bir eğitim, yetişen kuşaklarda zamanla yozluğa karşı bir duyarlık uyandırabilir ve sanatsal değerlere açılmasını sağlayabilir³⁰

Müzik eğitimi resimden daha büyük problem olarak ortaya çıkıyor. Çünkü ekonomik gücü büyük, sadece para uğruna yapılan sanatsal değerlerden yoksun kasetler, diskler, özel radyo istasyonları, çocuğun yaratıcılığını azaltır. Ortadereceli okullarda sanat eğitimi dersleri mutlaka gereken önemi görmelidir. Sanat eğitimsiz bir eğitim düzeni yarım, dengesizdir ve bir çok problemleri de yanında getirecektir. Beceri kazandırmak, zihinsel ve bedensel gelişimi sağlamak, gençleri belirli bir alanda bilgili hale getirmek için okullarımızda sanat eğitimi derslerinin önemi kavranmalıdır.

³⁰ Nazan İpşiroğlu, "Müziğin Eğitimdeki İşlevi", **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990. s.158.

ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİMİ DERSLERİ NASIL OLMALIDIR?

Okullarımızda sanat eğitiminde, çocuğun estetik duyarlılığı çok önemlidir. Herbert Read bu konuda; şöyle demiştir: “İnsan yaşamının pratik faaliyetlerinden başka estetik faaliyetleri de vardır ve estetik faaliyetleri ihmal eden eğitimin ya yarım bir eğitim ya da hiç bir eğitim olmadığı görüşündedir.”³¹

Herbert Read, eğitimde en önemli hususlardan birinin, psikolojik yönelişleri, ruhsal tutumları bilmek olduğunu ileri sürmektedir. O’na göre estetik duyarlılığın eğitilmesi, eğitimin en önemli ve temel görevlerinden biridir. Read’ın kuramına göre, tüm anlatım ve ifade tarzları, şiir ve edebiyat, müzik ya da sözlü diğer anlatım biçimleri ve gerçekliğe birleştirimci biçimde yaklaşan her çeşit form, estetik eğitimin kapsamına girerler. Yani kastedilen bilincin, zekânın, yargılama ve usavurma güçlerinin aslında dayalı olduğu tüm duyumların ve duyguların eğitimidir. Read’a göre, ancak bu duyumlar dış dünya ile uyumlu bağlantı ve ilişkiler içine konabilirse bütünleşmiş bir kişilik oluşabilir. Sanat eğitimi kavramıyla, tüm ifade tarzlarını kapsayan bir eğitim anlaşılmaktadır.³²

Üretken, bilimselliğe inanan, yaratıcı, araştırmacı, sorumluluk duygusu gelişmiş, ulusuna ve insanlığa saygılı insanlar yetiştirmek sanat eğitiminin görevidir.

³¹ İsmail Altınok, “Teori ve Sorunları Ders Uygulamaları”, **Yeni Resim Sanatı**, Doğu Matbaası, Ankara, 1973, s.70.

³² San, **Sanatsal Yaratma...**, s.5.

Okul ortamında sanat eğitimi çocuğa nasıl verilecek ve sanat eğitimi nasıl olacaktır? Bu sorulara yanıt arayalım:

Öncelikle sanat eğitiminin gerekliliğine inanılmalıdır. Bu konuda sanat eğitimi dersi veren öğretmen ve okul idarecilerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir ve çocuğa da sanat eğitiminin önemini kavratmalıdır.

Ortaöğretim kurumlarında sanat eğitiminin nasıl olması gerektiğini ilke olarak şöyle sıralayabiliriz:

1.Önceden de sözü edildiği gibi çocuğun yaratıcı duyarlılığı geliştirilmelidir.

2.İnsan az çok yaratıcı güce sahiptir. Uyumlu bireyler yetiştirmek için bireyin yaratıcı güçleri ortaya çıkarılır. Bu nedenle sanat eğitimi yalnız yetenekliler için değil, herkes için geçerli olmalıdır.

3.Sanat eğitiminde bireysel farklılıklar gözönünde tutulmalıdır. Fiziksel, ruhsal, zihinsel, biyolojik yönden düzey ve gelişme hızı olarak bireysel farklılıklar vardır.

4.Sanat eğitimi, kuru ve kuramsal bilgiler yerine işe ve yaratıcılığa dayandırılmalıdır: Biçimlendirme ve benzeri uğraşlar ikinci bir dildir. Bilgi ve teknik öğretmek amaç değil araçtır. Gerektiğinde, iş içerisinde bilgiler verilir.

5.Sanat eğitimi çok boyutlu çalışmalarını kapsamalıdır. Çeşitli tip özelliklerine sahip çocuklar değişik boyutlarda kendilerini anlatabilirler.

6.Sanat eğitimi derslerinde gerekli ilgi ortamı yaratılmalıdır: Konu seçimi, sunuş, araç-gereç, çalışma yeri vb. yönünden çocuğun ilgisi çekilmelidir.

7.Çevre olanakları gözönünde tutulmalıdır. Kırsal kesim çocukları oyuna dönük üç boyutlu çalışmalarda daha başarılı oldukları halde kent çocuklarının iki boyutlu çalışmalara daha çok ilgi duydukları görülmektedir. Kişi yöreye uygun yaşama heyecanı ve duyguya sahiptir.

8.Değerlendirmede çocuğun işleri bütün olarak değerlendirilmeli ve sergilemeye önem verilmelidir.

9.Sanat eğitimi derslerine yeterli zaman ayrılmalıdır.

10.Sanat eğitimi dersleri tüm eğitim kurumlarında zorunlu olmalıdır.

11.Sanat eğitimi yüzeysel ve çok boyutlu anlatım dersi olarak düşünülmesi ve temel eğitim okullarındaki İş-Teknik Eğitim dersleri mutlaka sanat eğitiminin kapsamına alınmalıdır.

12.Okullarımızda resim-iş ve işteknik dersleri için atölyeler bulunmalıdır.³³

Okullarımızda sanat eğitimi, bu ilkeler altında yapılırsa, çocuklarımızın sanat eğitimine karşı ilgilerini artırabiliriz.

Özellikle yarının büyükleri olan çocukların yetiştirilmesinde sanat eğitimi daha önemle ele alınmalıdır. Çocuklar, sanat eğitimi derslerinde ailelerinden de gerekli desteği almalıdır.

Sanat eğitiminde ayrıca çocuğun iç dünyası, ruhsal dengesi, algıları, duyuları, çok önemlidir. Çocuğun duygu ve düşüncelerinin, zihinsel süreçlerinin, anlatma yetisinin eğitilmesi gerekir. Çocuğun kendini anlatabilmesi için, tüm bu zihinsel süreçleri kullanması gerekir. Bu da iyi bir sanat eğitimi ortamı yaratılarak gerçekleştirilebilir.

Bu konuda Read'a göre sanat eğitiminin nasıl olması gerektiği ve amaçları açısından şunlar olmalıdır:

- a)Tüm algı ve uyum tarzlarının doğal yoğunluğunu korumak;
- b)Bu çeşit algı ve uyum tarzlarının birbirleriyle ve çevreyle bağlantısında uyum sağlamak;
- c)Duyguların anlaşılabilir, paylaşılabilir biçimde anlatımı;

³³ Gençaydın, a.g.k., s.25-26.

d)Zihinsel yaşantıların anlaşılabilir biçimde anlatımı (aksi durumda bu yaşantılar kısmen ya da tamamen bilinç dışı);

e)Düşünce ve düşünülerin istenen biçimde anlatımı.

Estetik eğitim teknikleri olan “biçimlendirme” (desing), “müzik ve dans”, “şiir ve dram” ve “el becerisi” tekniklerini ise, zihinsel süreçlerin geleneksel olarak bölündüğü dört ana işlev, düşünce, duygu, duyum ve sezgidir. Böylece biçimleme, duyumlarla; müzik ve dans sezgi ile; şiir ve dram duygu ile; el becerisi, hüner de düşünce ile karşılanabilir. Bu dört ana zihinsel işlev hep birlikte bir bütün oluştururlar ki bu, dengeli, uyumlu kişiliğin geliştirdiği birliktir. Onlarla ilgili olarak geliştirilecek dört etkinlik de kişiliğin gelişmesine yardımcı olur.³⁴

Okullarda iyi bir sanat eğitimi alan çocukların duyguların eğitilmesi yanında, zihinsel yetilerin, düşüncenin, zekâlarının geliştigi gözlenmektedir.

Çocukların zihinsel yetilerinin gelişmesi uygun ortamdaki sanat eğitimi ile gerçekleşebilir. Eğer çocuğun ilgisini çekmeyen bir konunun resimlenmesi istenirse, çocuk resmi isteksiz yapacak, bir takım duygu ve düşüncelerini resme yansıtamayacaktır. Resim-iş ve iş teknik dersleri için gerekli olan atölyeler okulda yoksa, çocuk rahat çalışma ortamı sağlayamayacaktır ve çocuğun içinde yine bir isteksizlik ortaya çıkacaktır. Çocuğun iç dünyasına ulaşamayan bir sanat eğitiminden de olumlu sonuçlar elde edilemez.

Bu konuda sanat eğitimi veren eğitimcilerimizin duyarlı olması gerekir.

Sanat eğitimi, okullarımızda iyi bir ortam içinde sağlanırsa hedefine ulaşacaktır.

³⁴ San, Sanatsal Yaratma..., s.6.

Üçüncü Kısım

ORTAOKULLARDA RESİM İŞ EĞİTİMİ

Resim, vazgeçilmeyen bir sanat evrensel bir dildir. Resim yapma yoluyla kişi eğitilir, resim yoluyla çok şey anlatılır, düşündürülür. İlk insanlar mağaralara resimler çizerek iletişimlerini sağlamışlardır.³⁵

İnsanlığın hayat ve gelişmesinde resim çok önemli roller oynamıştır. Resim; bütün medeniyetin gelişme ve olgunlaşmasıyla sıkı sıkıya ilgilidir. Ayrıca en ilkel insandan en medeni insana varıncaya kadar her fert; derece derece estetik duygularla yaşamaktadır.³⁶

Yaşamımızda bu kadar etkin işlevleri olan resimin genel eğitimimiz içinde önemli bir yer tutması gerekir.

İnsanların yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması ve sanat eğitiminin uygulama alanlarından biri de Resim-iş dersidir.

³⁵ Serap Etike. "Resim Öğretmenliği", Ankara Sanat Dergisi, 1983, s.16.

³⁶ Öztop, a.g.k., s.24.

Resim-iş Eğitimi, genel eğitimin bütünü içerisinde düşünülmele beraber, kendine özgü eğitim yasaları ve yöntemleri olan bir alandır. Öğrenciler resim-iş dersinde algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendilerini ifade ederler. Bu nedenle resim-iş eğitimi sadece boş zamanların iyi değerlendirilmesi gibi süsleyici bir işlevi olan etkinlik değildir.³⁷

Okullarımızda resim-iş dersleri arka plâna itildiği bazı durumlarda ders programlarından silindiği bile gözlenmiştir. Resim-iş derslerimiz fazla önemsenmemekle beraber daima ikinci plânda tutulmaktadır. Öğrenci karnelerinde bu derslerin en sonra yer almış olması bile bu önemin verilmeyişini kanıtlamaktadır. Törenlerde, toplantılarda ya da konferanslarda yöneticiler derslerden söz ederken sıra sanat derslerine gelince sözü uzatmama gerekçesiyle vesaire dersler sözünü kullanırlar. Bunlara çoğumuz tanık olmuşuzdur.³⁸

Okullarda resim eğitime neden gerekli önem verilmemektedir? Bunun nedenlerini eğitim sisteminin bozukluğu, Türkiye'nin geçmişinde resim eğitiminin dinsel nedenlerle bastırıldığı ve Türk toplumunun kültürel yapısının bir takım olumsuzluklarında aramalıyız.

Oysa, batıda öğrenci karnelerinin ilk sırasında, o ülkenin dili sonra beden eğitimi, müzik ve resim dersleri yer almaktadır. Diğer kültür dersleri daha sonra gelmektedir. Sanat eğitimi dersleri genel eğitim içinde önemsenmektedir.

³⁷ Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı, 287, 8237, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1992, s.7.

³⁸ Nüzhet İslimyeli, "Sanatçı Öğretmenlerimiz", Ankara Sanat Dergisi, 1983, s.4.

Resim yolu ile çocuğun, gözlemleri, duyguları, tasarımları, imgelemleri anlatılır. Oyun oynama iç güdüsü ile çocuğun iç dünyasına girer.

Resim eğitimi ile çocuğa neyi kazandırmak istiyoruz? Amacımızın dayandığı temel nedir? El ustalığı mı gözleme alışkanlığı mı? Ya da çocuğun ussal yeteneklerini geliştirmek midir? Gerçekler bunlara dayalı bir resim eğitiminin yararlı olmadığını, üstelik çocuğu sanat eğitimi yönünden geliştirmedigini göstermiştir. Buna karşın çabalarımızı çocukta var olan ve onu biçim ve renk düzeni kurmaya zorlayan güçleri harekete geçirmeye, onda güzellik duygusunun gelişimini sağlamaya yöneltmişsek o zaman bunlarla birlikte bütün olarak hem çocuğun ussal yetilerini geliştirmiş hem de ona sezgiye dayanan bir gözleme alışkanlığı kazandırmış oluruz.³⁹

Resim-iş eğitimi iki ve üç boyutlu çalışmalarını içermektedir. İki boyutlu çalışmalar resim çalışmalarınıdır. Resim-iş'teki üç boyutlu çalışmalar heykel, rölyef ve tasarım çalışmalarınıdır. Resim dersinden ayrı olarak yapılan iş-tekniik derslerinde üç boyutlu çalışmalar yapılmaktadır.

İki boyutlu çalışmalar kağıt üzerinde yüzeysel olarak yapılmaktadır.

İki boyutlu çalışmalar;

a) Çizgisel çalışmalar

b) Renkli çalışmalar

olarak iki grupta incelenmektedir. Resim dersinde, çizgisel çalışmalar çocuğun yaşına, çevre imkânlarına ve gelişim düzeylerine göre her sınıfta mutlaka verilmelidir. Bu çalışmalarda, kurşun kalemler, füzen, mum, pastel kalemler, kazıma uçları vb. malzemeler kullanılmaktadır.

³⁹ Büyükişleyen, a.g.k., .s.69.

Renkli çalışmalar ise yaratıcılığın ortaya çıkmasında, çocukların ilgisini çekmede, çeşitlilik sağlamada önemli bir çalışma biçimidir. Çocuk özellikle canlı ve parlak renkleri kullanıp, çalışmasını özgürce boyar. (Resim 1-2), (Resim 3-4).

Üç boyutlu çalışmalar ise;

a)Modelaj ve heykel çalışmaları; yoğrulabilen kil, tuz seramiği, plastilin, kağıt hamuru gibi malzemelerle gerçekleştirilir.

Örneğin, kıl ve nişasta kolajı ile yumuşatılmış gazete kağıdı ile yapılan üç boyutlu çalışmalar çok yönlü ve yararlıdır. İki eli birden aynı süreç içinde çalıştıran malzemelerin eğitsel değeri çok yüksektir.⁴⁰ (R.5-6).

Ortaokullarda iş-teknik derslerinde alçı dökümü ile üç boyutlu çalışmalar yapılmaktadır. Çocukların zevk aldığı yararlı bir tekniktir. (R. 7-8), (R.9-10)

Yine çocukların yaratma güçlerini ortaya koyan kağıttan, geometrik birim tekrarları ile üç boyutlu çalışmalar yapılmaktadır. (R.11-12) (R.13-14).

Artık malzemelerle (boş kutular, tahtalar vb.) üç boyutlu ve çağ gereği mekanik çalışmalar yapılabilir.⁴¹ (R.15)

b)Tasarım çalışmaları; çocukların seviyelerine ve çevre imkânlarına göre, park, bahçe, anıt, çevre düzenlemesi anlamındaki tasarımlardan oluşur. Çocukların yaratıcı güçlerini ortaya koymaktadır. Kırsal kesim ve köy okullarında oyuna dönük üç boyutlu çalışmalarda öğrencilerin daha başarılı oldukarı gözlemlenmiştir.

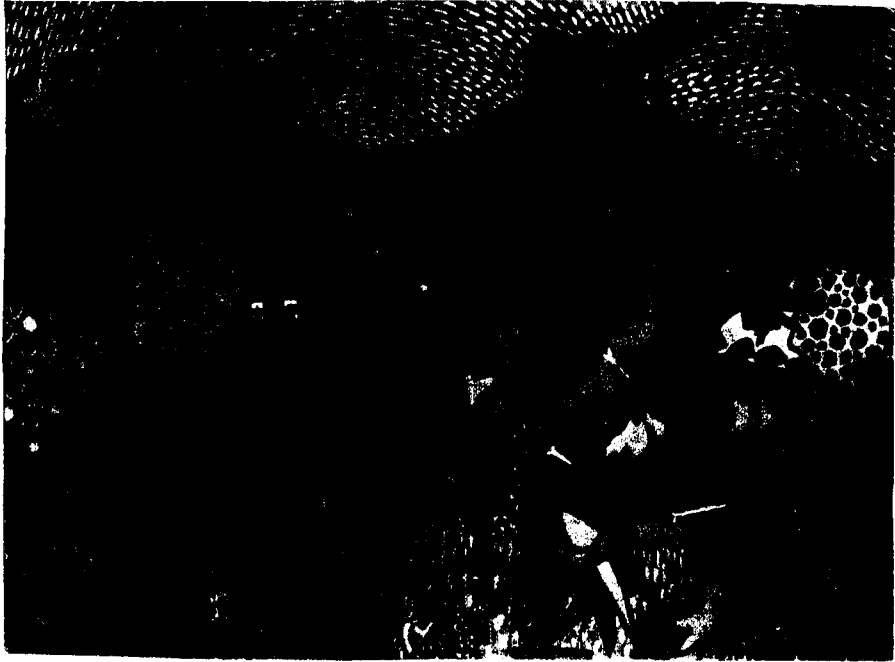
⁴⁰ Gökaydın, a.g.k., s.9.

⁴¹ Gökaydın, a.g.k., s.9-10.

Resim 1

Yaş: 13

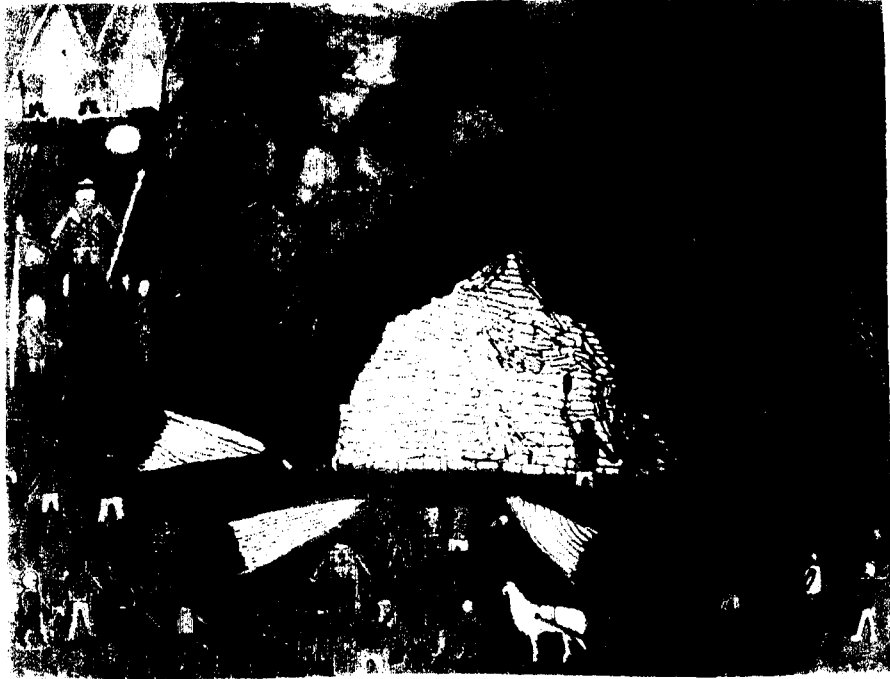
Resim 2

Yaş: 13

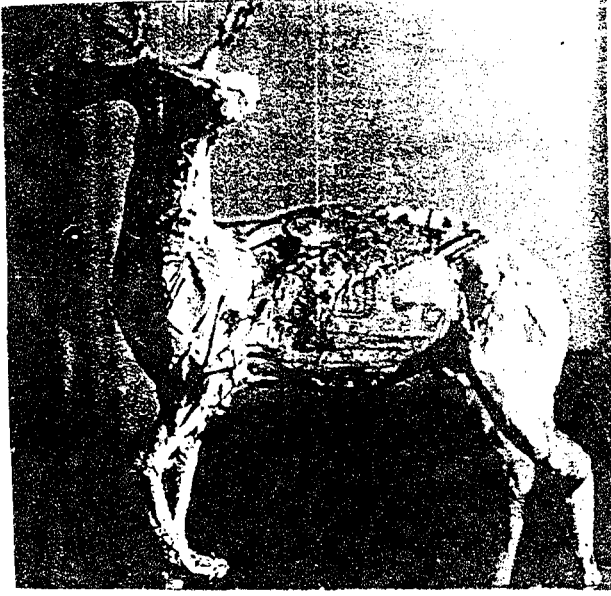
Resim 3

Yaş: 13

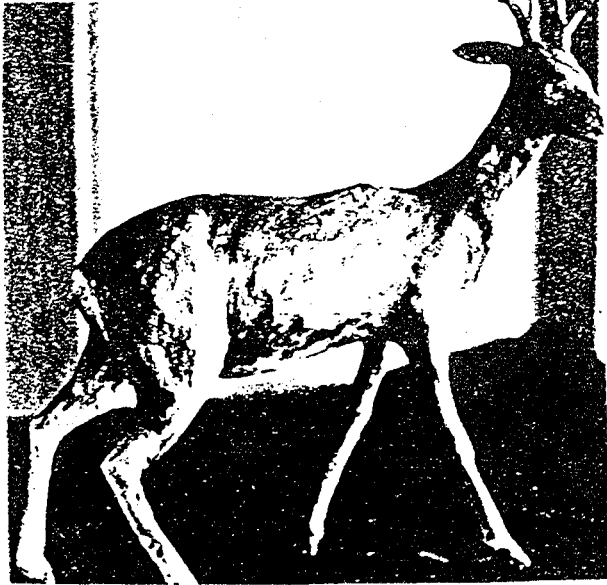
Resim 4

Yaş: 13

Resim 5

Yaş: 13

Resim 6

Yaş: 13

Resim 7

Yaş: 11

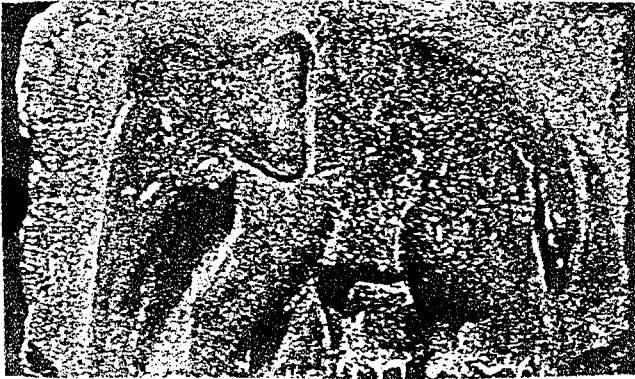
Resim 8

Yaş: 11

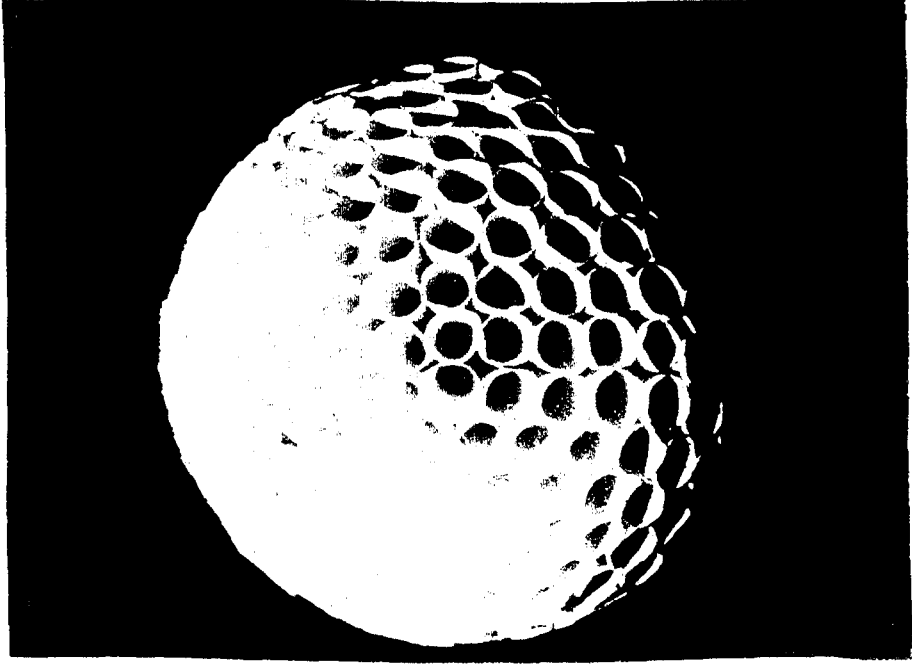
Resim 9

Yaş: 11

Resim 10

Yaş: 11

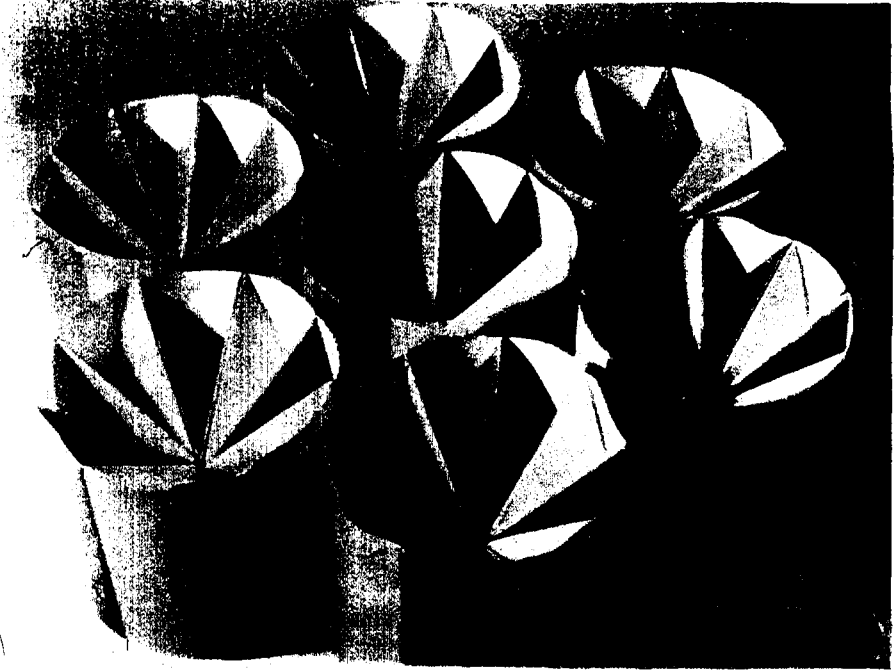
Resim 11

Yaş: 14

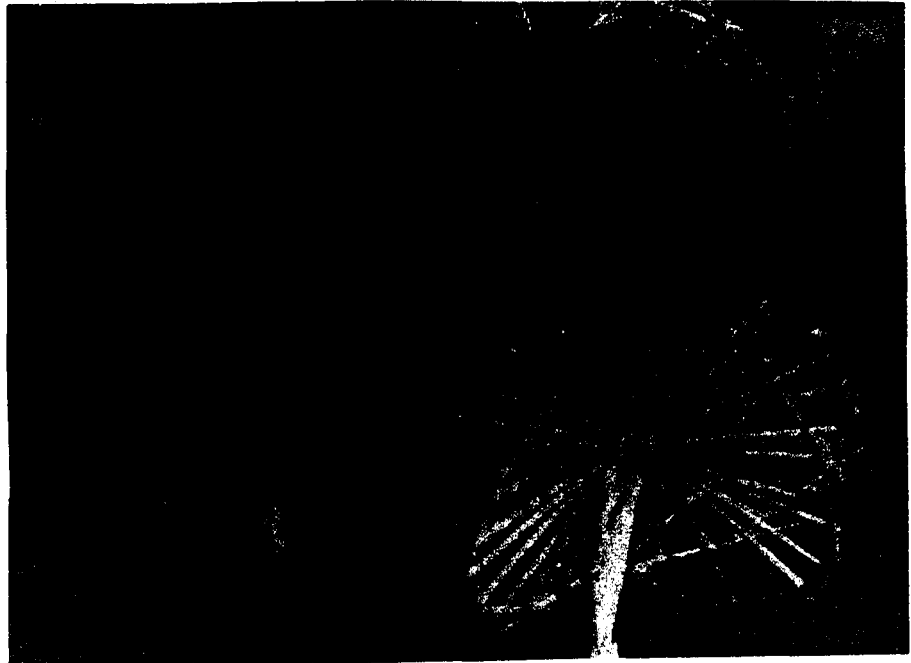
Resim 12

Yaş: 12

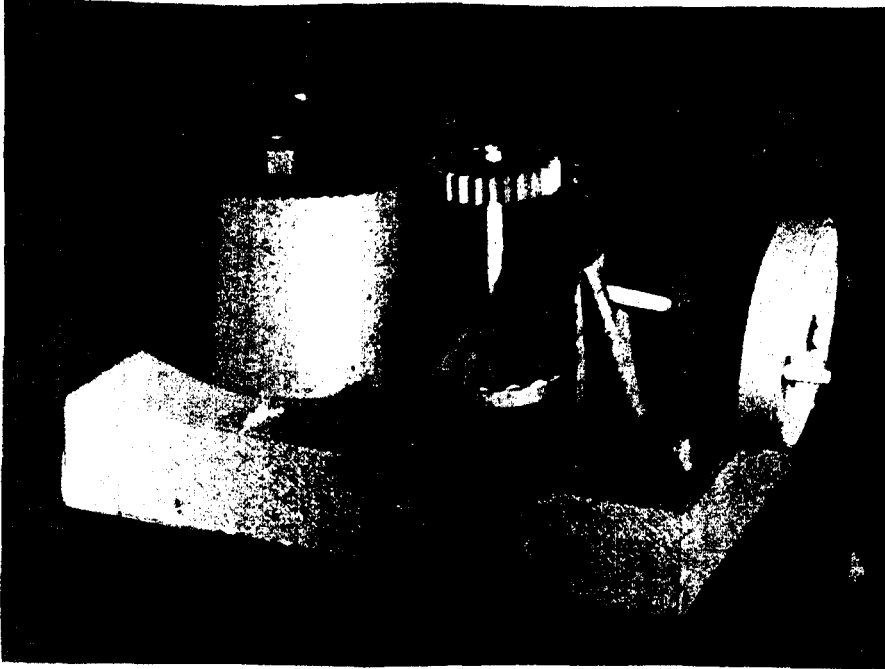
Resim 13

Yaş: 13

Resim 14

Yaş: 13

Resim 15

Yaş: 15

Çocuklar nesnelere tanıdığı oranda onları üç boyutlu algılar. Çocuk nesneyi dokunmak, hissetmek ve algılamak ister. Özellikle üç boyutlu çalışmalar, çocukların el, parmak kaslarını çalıştırmakta ve zihinsel süreçleri ile birleştirerek tüm bedensel faaliyetlerini çalıştırmaktadır. Ayrıca çocuklar devamlı resim yaptıkları için bıkkınlık gelmekte ve üç boyutlu çalışmalar çocuğun ilgisini daha fazla çekmektedir.

Resim çalışmalarına ise öncelikle ekonomik, çalışılması kolay malzemeler seçilmelidir. Başlangıçta geniş kas gruplarını güçlendiren bu tür çalışmalar fizik gelişmeye de yararlı olur.

Çocuklar için yararlı ve teşvik edici, malzemesi ucuz, renkli dergi ve gazetelerden şekiller koparılarak kolaj çalışması yaptırılmalıdır.

Ayrıca resim-iş derslerinde eser incelemeleri de yapılmaktadır. Öğrencilerin ilgi ve seviyelerine göre, çevre imkânlarının elverdiği sürece müzelerden, sergilerden, sanat etkinliklerinden yararlanılmaktadır. Çocuklara röprodüksiyon (sanat eseri) inceletilmesi yaptırılmalıdır.

Bütün bu iki ve üç boyutlu çalışmaların yapılması, amaca uygun resim-iş eğitimini uygulayabilmek için çocuğun gelişim basamaklarının bilinmesi gerekir. Gelişim basamakları ise;

- a) Karalama basamağı,
- b) Akılcı, gerçekçilik basamağı,
- c) Görsel gerçekçilik basamağı.

Karalama basamağı, 1-4 yaş arasındaki dönem olup, çocuk amaçsız karalamalar yapar. Çocuğun yapı ve çizgi ile ilgili deneyim kazanması ve parmak kaslarının gelişmesi, zihinsel ve algısal oluşmasını gerçekleştirmektedir. Çocuk, büyüdükçe nesnelere keşfederek çizgiyle anlatıma döker.⁴²

Akılcı gerçekçilik basamağında; 4-11 yaşındaki çocukların resimlerinde ise, anlatımcılık görülür, gördüğünü değil, bildiğini yapar. Örneğin evin çerisindeki nesnelere röntgen filmi gibi yansıtır. Çocuk nesnelere görünmeyeceğini bilmediğinden değil, herşeyi kanıtlama dürtüsünden kaynaklanır.

Görsel gerçekçilik basamağı 11 yaşlarında başlar ve resimlerini parça oluşturmak yerine bütün olarak plânlar.

Nesnelere önden arkaya bir perspektif düzen içinde yerleştirir. Yapıtlarını gözleme dayanarak gerçekleştirmek ister. (R.16) Onbir yaşında başlayan ve ergenlik öncesi dönem olarak nitelenen bu dönemde çocuğun, ruhsal bunalımlarından dolayı, yaratıcı etkinliklerinden soğuduğu

⁴² M.E.B., .a.g.k., s.9.

gözlenmiştir, ayrıca karşı cinse ilgi ve arkadaşlık bağlarının arttığı bu dönemde, grup çalışmalarına yer verilmelidir. Üç boyutlu çalışmalara ağırlık verilmeli ve renk konusunda özgür bırakılmalıdır.⁴³

Resim-iş eğitiminin çocuğun kişilik, algı ve duyularının geliştirmesi yanısıra, çocuğun zekâsını da eğitmektedir. Resim eğitimi ile çocuğun düşünme yetisi genişler ve çocuğun hafızası resim yaparken çalıştırılmış olmaktadır.

Ayrıca resim zekâ işidir. Resim ancak beynin çalıştırılması ile gerçekleştirilmektedir. Beyin çalışırken tüm düşünsel, algısal, duygusal süreçler de işleve geçerler ve resmin birer parçaları olurlar.

Öğrencilerin ortaokul sınıflarından itibaren resim belleklerinin güçlendirilmesi gerekir.

Eduart Manet, “Bütün genç ressamın belleğinin eğitilmesi gerektiğini” söylemektedir. Çünkü doğa size ancak bazı bilgiler verecektir, o kadar demiştir.⁴⁴

Resim eğitimi görmüş bir insanla hiç resim kültürü almamış bir kimse arasında fark vardır. Resim eğitimi alan hayatta becerikli, görüşü kuvvetli, tabiatın güzelliklerinden zevk alan, hassas bir ruha sahip, estetik duyguları gelişmiş olgun bir insandır. Resim eğitimi olmayan kişi ise tüm bu yetilerden mahrumdur.⁴⁵

⁴³ M.E.B., a.g.k., s.10.

⁴⁴ Büyükişleyen, a.g.k., s.122.

⁴⁵ İhsan Arman. **Okullarda Resim Bilgisi ve Öğretim Usulleri**, 7. Baskı, 1976, s.5.

Resim 16

Yaş: 13

RESİM-İŞ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Resim-iş eğitiminin amaçlarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1.Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazandırabilmek.
- 2.Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada ve değerlendirmede güven ve yeterlik kazanmaları için öğrencilerin görsel okur-yazarlığını sağlayabilmek.
- 3.Sanatsal ve her alanda kullanılacak yaratıcı davranışları geliştirebilmek.
- 4.Düşünceleri geliştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla bireysel anlayış ve teknik yeteneklerini geliştirebilmek.
- 5.Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla, sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilmek.
- 6.Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilmek.
- 7.Düzensizliklerden rahatsız olmasını ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişiliği kazandırabilmek.
- 8.Sanat yoluyla ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilmek.
- 9.Öğrencilerin kendilerine ispatlamalarına ve kişilik kazanmalarına yardımcı olabilmek.
- 10.Öğrencilerin hayatları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını sağlayabilmek.

11. Bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk ve işbirliği, dayanışma anlayışını; birbirleri arasında sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi duygu ve davranışları geliştirebilmek.

12. Sanatın özgürlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilmek.

13. Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.

14. Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriler kazandırabilmek.

15. Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilmek.

16. Tarihi yerleri, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarını sahip çıkabilmek.⁴⁶

Okullarımızda resim-iş eğitimi bu amaçlar doğrultusunda uygulanırsa, çocuklarımızı topluma kişilikli nesiller olarak sunarız.

OKULLARDA RESİM-İŞ ÖĞRETMENİ VE SANAT EĞİTİMİNDEKİ ROLLERİ

Öğretmenlik mesleği özel yetenek isteyen bir sanattır. Hem de herkesin ayırt edemeyeceği incelekleri bulunan duyarlı bir sanattır.

Resim öğretmenliği ise son derece zevkli, kıvanç verici, saygı duyulması gereken bir meslektir.

⁴⁶ M.E.B., a.g.k., s.5.

Okullarda resim öğretmenliği, plân,, amaç, sevgi ve inançla yürütülürse o denli verimli olur. Çocuğun yaratıcılığını ortaya koyması, bir şeyler üretmesi, meydana çıkarmasına tanık olmak resim öğretmeni son derece memnun ve mutlu eder.⁴⁷

Öğretmenin coşturucu ve etkileyici konu ve verişlerinin desteği ile çocuk daha iyi duyma, çevresini daha iyi görme, kişiliğine bağlı anlatımını daha etkin bir biçimde ortaya koyma olanağına kavuşmuş olur. Onun uygulayacağı sözler arı ve sade olup, çocuğu şaşırtmaması gerekmektedir.⁴⁸

Öğretmen resim-iş derslerinde çocuğa ne denli yardımcı olabilir? sorusuna açıklık getirirsek;

Öğretmen; çocuğa öğretirken, kendi kişiliğini çocuğun kişiliği ile birleştirmelidir. Öğretmende aranacak en belli başlı nitelik çocuğa karşı sempati göstermesidir. Ve eğer bu nitelik, çocuğa, kendi yaptığı şeylerin çocukça olmadığını belirleyecek bir hareketle birleştirilirse, işte o zaman ideal sanat öğretmeni meydana çıkar.⁴⁹ Bu sözler Read'a ait olup, Read'ın, sanat eğitiminde çocuğa ve çocuğun yaptığı yapıtlara değer verilmesini, çocuğa karşı ilgili ve sempati ile yaklaşılmasını anlatmaktadır.

Öğretmen bir eğitimci olduğuna göre çocuğun eğitimi ile yakından ilgilenmelidir. Özellikle resim eğitimi, çocuğun duygusal psikoloji yapısıyla yakından ilgilenmektedir. Resim öğretmenlerine çocuğun hem sanat eğitimi hem de genel eğitimi için büyük görevler düşmektedir.

İyi bir sanat eğitimcisi, öncelikle çocuğu iyi tanımalıdır.

Sanat eğitimcisi, küçük ve büyük çocukların yaşamlarının ve

⁴⁷ Zerrin Kehnemuyi. **Çocuğun Resim Eğitimi**, Red House Yayınevi, İstanbul: 1977, s.24-25.

⁴⁸ Kehnemuyi, **a.g.k.**, s.25.

⁴⁹ Altınok, **a.g.k.**, s.73.

davranışlarının tümü, duyu ve duyularının etkileşimi; bireyin nasıl ve hangi aşamalardan geçerek olgunlaştığı, çevrenin değişik ve çeşitli yönlerinden nasıl etkilendiği hakkında tam bilgi sahibi olmalıdır. Çocuğun hangi ölçütleri kullanmaya hazır olduğunu bilmeleri ise, özellikle sanat etkinliği yönünden kaçınılmazdır. Bunun için de çocuğun, resim etkinliğinde evrelerin bilinmesi eğiticinin işe gecikerek ya da çok erken başlayıp, bunun getireceği güçlüklerle karşılaşmasını önleyecektir.⁵⁰ Çocuğu tüm yönleri ile tanımak resim eğitimi açısından gereklidir ve resim öğretmenin görev ve sorumluluğudur.

Çocuk eğitim sisteminde genel alıcı, öğretmen ise vericidir. Öğretmen çocuğa bilgisini ve eğitimini verirken plânlı, bilgili, sevecen ve iyi bir danışman olmalıdır.

Herşeyden önce resim öğretmeni amaçları doğrultusunda yaptığı işi sevmelidir. Mesleğine bağlı olmaktır. Branşını ve kişiliğini çevresine kabul ettirmelidir. Okullarımızda resim eğitiminin önem verilmeyişi; onu bir takım komplekslere itmemelidir. Yaptığı işe saygı duymalıdır ve inançla, sevgiyle eğitimini çocuğa verebilmelidir.

Resim öğretmeni, geniş bir kültüre sahip olmalıdır. Özellikle sanat olaylarıyla yakından ilgilenmeli ve yeniliklere açık olmalıdır.

Öğretmen, sadece kürsüde birşeyler anlatan, bir otorite olmamalıdır; derste çocukla ilgilenmelidir. Resim dersinde sanat zevkini, sanat duygusunu çocuğa en iyi biçimde vermelidir.

Resim-iş öğretmenleri, çocuğun yaptığı resimlere ölçülü eleştirilerde bulunmalı ve fazla müdahale etmemelidir. Resim-iş öğretmeni, çocuğun resimlerindeki düzeltmeleri resmin üzerinde yapmamalıdır. Bu çocuğun yaratıcılığının gelişmesi açısından önemlidir. Çocukların ilgi ve isteklerine

⁵⁰ San, *Sanatsal Yaratma...*, s.146.

göre konular seçmelidir. İyi olmayan bir resmi çocuğun hevesini kırıcı bir biçimde yüzüne söylememelidir, yumuşak bir dille çocuğa anlatmalıdır. Eğer çocuğun canı resim yapmak istemiyorsa, çocuğu zorlamamalı ve kendi haline bırakmalıdır. Çünkü sanat bireyin içinden gelen duyumsal bir yetidir.

Resim-iş derslerinde öğrencilerin çalışabileceği rahat bir ortam sağlanmalıdır. Resim öğretmeni dolayısıyla çalışma ortamında daha sağlıklı, yapıcı ve yaratıcı bir eğitim verebilir.

Ayrıca öğrenciden derste koşullar ve olanaklar elverdiği sürece bol malzeme, araç ve gereç getirmesini sağlamalıdır. Çocuk resmini çizerken ya da boyarken resim bütünlüğünü öncelikle çocuğa aşılmalıdır. Çocuklar genellikle ilkokuldan orta okula başlarken resimlerinin tümünü boyamazlar. Bunun nedeni çocuğun ilk okulda aldığı eksik resim bilgileri, bütünlük kavramını alamayışıdır. Ya da çocuğun resimsel gelişim basamaklarının yavaş yürümesidir.

Resim öğretmeni, sınıfta iletişimi sağlıklı bir biçimde kurmalıdır. Çocukları anlayabilmeli, ona anlatmak istediğini akıcı bir dille anlatabilmelidir.

Bunun yanısıra okul idaresi ve diğer öğretmenlerle de iletişim ve işbirliği içinde olmalıdır.

Resim öğretmenleri öncelikle dersine karşı ilgiyi öğrencilerde sağlayabilmelidir. Resim-iş dersinin gerekliliğine ve çocuğun gelişiminde kişilik kazandırdığına, çocukların zihinsel ve duygusal süreçlerini geliştirdiğine inanmalıdır. Resim-iş dersini çocuklara sevdirmeli ve diğer dersler içinde önemini kavratmalıdır.

İyi bir sanat eğitiminin amacı, dengeli, uyumlu çocuklar yetişmesi olduğuna göre bunu da ancak iyi niteliklere sahip sanat eğitimcileri gerçekleştirebilir.

ORTADERECELİ OKULLARDA RESİM-İŞ DERSİNDE YAPILAN ÖĞRENCİ ÜRÜNLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Okullarda resim-iş dersi değerlendirilirken kırıcı, eleştirici ve otoriter tutumlardan kaçınmalıdır. Yapıcı ve sevecen yaklaşım esirgenmemelidir. Resimlerin gerçeğe uygun olması aranmamalıdır. Çocuklar her zaman yaratıcılık ve estetik yönden aynı gelişimi göstermez. Resim-iş dersi bu yüzden öğrencilerle tek tek meşgul olmayı gerektirir.⁵¹

Resim-iş dersi değerlendirilirken not asla baskı unsuru olarak kullanılmamalıdır. Çünkü not korkusu ile çocuğun yaratıcılığı engellenmektedir.

Resimlerin ya da iş-teknik dersinde yapılan çalışmaların sergilenmesine önem verilmelidir. Çocuklar çalışmalarını sergilenmiş görmekten gurur duyar ve resim dersine ilgi daha da fazlalaşır. Başarısız öğrencilerin çalışmaları bile özendiricilik açısından sergilenmelidir.

Değerlendirme yapılırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Yapılan çalışmanın özgünlüğü
2. Verileri alma, uygulama ve çözümlene yetisi
3. Anlatım gücü

⁵¹ M.E.B, a.g.k., s.14.

4. Zamanı, araç ve gereç kullanma yeterliliği
5. Çalışmalara karşı ilgisi, istegi ve yaptığı işe kendini vermesi.
6. Düzenli çalışma yetisi
7. Genel gelişimi (çalışmalar arasında aşama yapıp, yapmadığı)

8. Atatürk'ün kişisel özellikleri, çeşitli yönleri ve Atatürk'ü düşüncede özellik taşıyan önemli yaklaşımlar, farklı sınıflar da yer verilmekle birlikte; öğrencilerin yaş seviyelerine göre, amaçları gerçekleştirecek güncel konularla desteklenip zenginleştirilmeli, davranışlar güncel konularla bağlantı kurularak verilmelidir.⁵²

Resim-iş dersleri değerlendirilirken, en önemli nokta çocuğun yaratıcı yetilerinin engellenmemesi ve çocuğu resim dersine karşı ilgili hale getirmektir.

ESKİŞEHİR'DE ORTADERECELİ OKULLARDA ÖĞRENCİLERLE YAPILAN SANAT EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ANKET

Ortadereceli okullarda öğrencilerin sanat ve sanat eğitimi derslerine karşı ilgilerinin belirlenmesi amacıyla anket düzenlenmiştir.

Eskişehir yöresinde, Süleyman Çakır Lisesi, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, İmam Hatip Lisesi, Şirintepe ilköğretim okulu ve Kaymaz Lisesi'nde toplam 100 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Anket 10 sorudan oluşmakta ve her okuldan 20 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Ankette şu sonuçlar alınmıştır;

⁵² M.E.B., a.g.k., s.15.

Anket Soruları

1) Okullarda sanat eğitimi derslerini (resim-müzik) gerekli görüyor musunuz?

- a) Süleyman Çakır Lisesi: 10 Evet, 1 Hayır
- b) İmam Hatip Lisesi: 14 Evet, 6 Hayır
- c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 15 Evet, 5 Hayır
- d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 19 Evet, 1 Hayır
- e) Kaymaz Lisesi: 20 Evet, 0 hayır

2) Okulda sanat eğitimi derslerini ders saati olarak yeterli buluyor musunuz?

- a) Süleyman Çakır Lisesi: 8 Evet, 12 Hayır
- b) İmam Hatip Lisesi: 10 Evet, 10 Hayır
- c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 16 Evet, 4 Hayır
- d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 4 Evet, 16 Hayır
- e) Kaymaz Lisesi: 8 Evet, 12 hayır

3) Ailenizde sanatla uğraşan varmı? Ailenizde sanatla ilgilenen varsa hobi olarak mı? Maddi gelir elde etmek için mi yapıyor?

- a) Süleyman Çakır Lisesi: 4 Evet, 16 Hayır

“Bir kişinin babası hobi olarak resim yapıyor, kardeşi konservatuarda okuyor. Bir öğrencinin babası maddi gelir elde etmek için resim yapıyor. Bir öğrencinin abisi resim yapıyor, yine bir öğrencinin annesi hobi olarak resim yapıyor.”

- b) İmam Hatip Lisesi: 2 Evet, 18 Hayır

İki öğrencinin ailesi hobi olarak resim yapıyor.

- c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 1 Evet, 19 Hayır
Bir öğrencinin babası hobi olarak resim yapıyor.
- d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 2 Evet, 18 Hayır
Bir öğrencinin annesi, bir öğrencinin babası hobi olarak resim yapıyor.
- e) Kaymaz Lisesi: 1 Evet, 19 hayır
Bir öğrencinin babası hobi olarak resim yapıyor.
- 4) Evde sanat eğitimi derslerinden biri ile ilgileniyorsanız, ailenizin size karşı tavrı nasıl oluyor?
- a) Süleyman Çakır Lisesi : 5 öğrenci sanat eğitimi dersleri ile ilgilenmiyor. 15 öğrenci boş zamanlarında sanat eğitimi dersleri ile ilgileniyor.
Bir öğrenci fülüt çaldığı zaman ailesi tarafından tepki aldığını söylüyor. Diğer öğrencilerin ailelerinin bazıları karışmıyor, büyük çoğunluğu ise ailesi tarafından destek aldığını söylüyor. Aileleri tarafından ilgi görüp, yardımcı olunarak desteklenmektedir.
- b) İmam Hatip Lisesi : 2 kişi sanat eğitimi dersleri ile ilgilenmiyor, 18 kişi ilgileniyor.
3 öğrencinin ailesi çocuklarının sanat eğitimi dersleri ile ilgilenmesine karşı çıkıyor. 5 öğrencinin ailesi ilgilenmiyor ve karışmıyor. 10 öğrencinin ailesi ise yardımcı oluyor ve destekliyor.
- c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 9 öğrenci boş zamanlarında sanat eğitimi ile ilgilenmediklerini söylediler. 11 öğrenci sanat eğitimi ile ilgileniyor. Sanat eğitimi ile ilgilenen öğrenciler aileleri tarafından herhangi olumsuz davranış görmediklerini,

desteklendiklerini söyledi. Bir öğrenci müzikle ilgileniyor ve ailesi tarafından desteklenmediğini, diğer dersleri ile ilgilenmesini istediklerini söyledi.

d) Şirintepe İlköğretim Okulu : 8 öğrenci ilgilenmiyor, 12 öğrenci ilgileniyor. Öğrenciler resim yaparlarken ya da müzikle ilgilendikleri zaman aileleri olumlu karşılıyor, herhangi bir olumsuz davranış göstermiyor. Yalnız bir öğrencinin ailesi resim yapması için tüm zamanını değil belli bir zaman ayırmasını istiyor.

e) Kaymaz Lisesi: 5 öğrenci ilgilenmiyor. 10 öğrenci ailesinin karışmadığını, ilgilenmediğini söylüyor 5 öğrenci ise aileleri, sanat eğitimi derslerinden birisi ile ilgilendiklerinde olumsuz tepki aldıklarını söyledi. Resim yapmayı bırakıp daha önemli derslerle ilgilen, çalışacak başka dersin yokmu? esas derslerine çalış gibi birtakım sanatı engelleyici söz ve davranış göstermektedirler.

5) Bir müzik aleti çalıyor musunuz?

a) Süleyman Çakır Lisesi: 19 Evet, 1 Hayır

2 öğrenci piano, 3 öğrenci gitar, 1 öğrenci bateri 1 öğrenci bağlama, 12 öğrenci fülüt çaldıklarını söyledi.

b) İmam Hatip Lisesi: 5 Evet, 15 Hayır

2 öğrenci org ve fülüt, 3 öğrenci gitar çalıyor.

c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 18 Evet, 2 Hayır

18 öğrenci fülüt çalıyor.

d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 7 Evet, 13 Hayır

6 öğrenci fülüt, 1 öğrenci org çalıyor.

e) Kaymaz Lisesi: 12 Evet, 8 hayır.

1 öğrenci bağlama ve fülüt, 2 öğrenci org, 10 öğrenci fülüt çalıyor.

6) Resim-İş dersleri ile iş-teknik dersleri birlikte mi, yoksa ayrımı yapılmalıdır?

a) Süleyman Çakır Lisesi: 1 öğrenci birlikte, 19 öğrenci ayrı yapılmalı dedi.

b) İmam Hatip Lisesi: 5 öğrenci birlikte, 15 öğrenci ayrı yapılmalıdır dedi.

c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 20 öğrencide ayrı yapılmalıdır dedi

d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 5 öğrenci birlikte, 15 öğrenci ayrı

e) Kaymaz Lisesi: 2 öğrenci birlikte 18 öğrenci ayrı

7) Okulunuzda resim-iş derslerini yapabileceğiniz resim atölyesi varmıdır?

a) Süleyman Çakır Lisesi: Yok

b) İmam Hatip Lisesi : Yok

c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu : Var

d) Şirintepe İlköğretim Okulu : Yok

e) Kaymaz Lisesi : Yok

8) Resim-İş dersleri için gerekli olan resim malzemelerini aileniz sağlayabiliyor mu?

a) Süleyman Çakır Lisesi: 15 öğrenci ailelerinin gerekli malzemeleri sağladığını söyledi, 5 öğrenci ekonomik nedenlerden dolayı sağlayamadıklarını söyledi.

b) İmam Hatip Lisesi: 18 öğrenci Evet cevabını verdi, 2 öğrenci maddi olanaksızlık yüzünden sağlayamadığını söyledi.

c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 19 Evet, 1 Hayır

d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 19 Evet, 1 Hayır

e) Kaymaz Lisesi: 18 öğrenci Evet, 2 öğrenci ekonomik nedenlerden dolayı sağlayamadığını söyledi.

9) Sanat eğitimi derslerinden birini (resim-müzik) gelecek yaşamınızda meslek olarak seçmek ister misiniz?

a) Süleyman Çakır Lisesi: 14 Evet, 6 Hayır

b) İmam Hatip Lisesi: 6 Evet, 14 Hayır

c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu : 6 Evet, 14 Hayır

d) Şirintepe İlköğretim Okulu : 11 Evet, 9 Hayır

e) Kaymaz Lisesi : 13 Evet, 7 hayır.

10) Ders dışı herhangi bir sanat faaliyetinde bulunuyor musunuz?

Yaptığınız bir koleksiyonunuz ya da hobileriniz var mıdır?

a) Süleyman Çakır Lisesi: 6 öğrenci sanatla ilgilenmediğini söyledi.

Bunlardan 4 öğrenci pul, peçete gibi koleksiyon yaptığını söyledi.

10 öğrenci çeşitli koleksiyonlar yapıyor (pul, peçete, poşet, kart, toka, vb.) 1 öğrenci karikatür çiziyor. 1 öğrenci folklor ve okul korosunda çalışmakta, 1 öğrenci okul dışında müzik grubu kurmuşlar, diğer öğrenciler doğa resimleri yapmaktan hoşlanıyor.

- b) İmamhatip Lisesi: 8 öğrenci herhangi bir hobi ya da koleksiyonlarının olmadığını söyledi. 12 öğrenci çeşitli koleksiyonlara sahip (para, peçete, pul, kartpostal, takı, poşet, renkli kalem, kuru çiçek, kumaş, düğme, davetiye vb.) 1 öğrenci şiir yazdığını söyledi, 1 öğrenci de resim yapıyor.
- c) Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu: 16 öğrenci sanat faaliyetinde bulunmadıklarını söyledi, ancak çeşitli koleksiyonlar yapıyorlar. (para, pul, peçete,vb.) 1 öğrenci devamlı sinema ve tiyatroya gittiğini söyledi, 3 öğrenci ise boş zamanlarında resim yaptıklarını söyledi.
- d) Şirintepe İlköğretim Okulu: 12 öğrenci ders dışı sanat faaliyeti ile ilgilenmediğini söylüyor. 7 öğrenci pul, peçete, kartpostal, koleksiyonlarının olduğunu söylüyor, 1 öğrenci de uçak resimleri ve maketleri yaptığını söyledi.
- e) Kaymaz Lisesi: 11 öğrenci sanat faaliyeti ve hobilerinin olmadığını söylüyor. 9 öğrenci çeşitli koleksiyonlar yapıyorlar, (peçete, pul, kart, para vb.) Ayrıca bu öğrencilerden bir kısmı ders dışı resimle ilgilendiklerini, kitap okuduklarını söylüyor. 1 öğrenci şiir yazıyor.

ESKİŞEHİR'DE ORTADERECELİ OKULLARDA ÖĞRENCİLERLE YAPILAN ANKET DEĞERLENDİRMESİ

Eskişehir ilinde ve Eskişehir Sivrihisar ilçesine bağlı Kaymaz nahiyesinde beş ortadereceli okulda öğrencilerle sanat eğitimi ile ilgili anket uygulanmış ve şu sonuçlar alınmıştır;

Öğrencilerin % 87'lik gibi büyük bir bölümü sanat eğitimine karşı ilgi göstermektedirler. Fakat bu ilgi okullar arasında farklılıklar göstermiştir. Sanat eğitimine en çok ilgi Süleyman Çakır Lisesi, Kaymaz Lisesi, Şirintepe İlköğretim Okulu ve Tepebaşı Ortaokulu'ndan gelmiştir. İmam Hatip Lisesi'nde % 65'lik bir ilgi görülmüştür. Bunların nedeni okullarındaki eğitim sistemindeki anlayışlar, aile yapıları etkindir.

Öğrencilerin genelde sanat eğitimi ile uğraşmalarında ailelerinin olumlu tepkiler gösterdiğini söylediler. Yalnız bazı öğrenciler ailelerinin sanat eğitimi dersleri ile ilgilenmesine karşı çıktıkları, daha önemli derslere çalışmalarını istenmektedir. Kaymaz Lisesi ve İmam Hatip Lisesi'nde bu tür cevaplar alınmıştır.

Öğrenciler okul programlarında yer alan sanat eğitimi ders saatlerini, % 46'sı yeterli, % 54'ü yetersiz bulduğunu ve ders saatlerinin arttırılmasını istediklerini belirttiler.

Öğrencilerin % 61'i bir müzik aleti çalabildiğini % 39'u müzik aleti çalmasını bilmediğini söylemiştir. Ayrıca bazı öğrenciler ders dışı müzikle ilgilendiğini vurgulamıştır.

Okulda resim ve iş-teknik derslerinin ayrı yapılmasını isteyen öğrenciler % 87, birlikte yapılmasını isteyenler % 13 civarındadır.

Beş ortadereceli okuldan dördünde resmi atölyesi bulunmadığı ve zor şartlar altında derslerin yürütüldüğü görülmüş, sadece Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda resim atölyesi vardır.

Öğrenciler resim dersleri için gerekli malzemeleri ailelerinin % 70'inin sağladığını, % 30'unun ekonomik nedenlerden dolayı sağlayamadığı belirtmişlerdir. Ayrıca kasabada yeralan Kaymaz Lisesi'nde zaman zaman gerekli malzemelerin bulunamaması gözlemlenmiştir.

Öğrencilerden sanat eğitimini gelecek yaşamında meslek olarak seçmek isteyen % 50, istemeyen de % 50'dir. Bu oran okullara göre değişim göstermiştir. En çok istekli olan okul Süleyman Çakır Lisesi, Kaymaz Lisesi ve Şirintepe İlköğretim Okulu'dur.

En az istekli öğrenciler de Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu ve İmam Hatip Lisesi öğrencileridir.

Öğrencilerin % 47'lik bir bölümü sanatla ilgilendiğini % 53'ü ilgilenmediğini söylemiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu çeşitli koleksiyonlar yapıyorlar; bunlar para, peçete, pul, kartpostal, düğme, kumaş parçaları vb. dir. Ayrıca bir kısım öğrenci boş zamanlarında resim yaptıklarını ve resim sergilerine gittiklerini söylemişlerdir.

Ankette, değişen zaman sürecinde çocuk ve gençlerin sanat eğitimine ilgilerinin giderek arttığı fakat eğitimciler ve ailelerinden yeterli desteği bulamadığı görüşüne varılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİNDE YARATICILIK

Birinci Kısım

YARATICILIK NEDİR?

Yaratıcılık kavramının Batı dillerindeki karşılığı “Kreativitaet, creativity”dir. Lâtince “creare” sözcüğünden gelir. Bu sözcük, “doğurmak, yaratmak, meydana getirmek” anlamındadır.⁵³

Yaratıcılık insanlık tarihi kadar eski olmasına karşın, özellikle son beş yüzyılda hemen yalnız güzel sanatlar alanına ilişkin bir olgu olarak senimsenmiş, üstelik çoğunlukla bir “deha” ya da tanrısal ve olağanüstü güçlerle açıklanmaya çalışılarak, mistik bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir.⁵⁴

⁵³ İnci, San. “Yaratıcılık, Sanat Sorunları, Kuramları Eleştirisi Eğitimle İlişkiler”, **Sanat ve Eğitim**, Ankara Üni.Eğt.Bilimleri Fak.Yay., Ankara, 1985, s.9.

⁵⁴ San, **Sanat ve...**, s.9

Yaratıcılığın içinde merak, imgelem, buluş, özgürlük gibi ögeler vardır ve yaratıcı kişi sorunlar yeni çözüm yolları bulan, karmaşık ve yeni düzeyde birleşim (sentez) yapabildir.⁵⁵

Yaratıcılık sürecinde merak vardır denilmektedir. Merak algılanan bir yeniliği araştırıp hakkında bilgi aramaktır. Einstein “Biliyorum ki hiç bir olağanüstü yeteneğim yoktur. Merak, çaba, direnme, bir dolu da özeleştiri bana özgün düşüncelerimi getiren özelliklerimdir.” demektedir.⁵⁶

Yaratıcılık sürecinin duygu yüklü olduğu söylenebilir. “Öç alma, düşmanlık kıskançlık” hareketli birer yaratıcılık kaynağıdır⁵⁷

Bağımsızlık da yaratma sürecinin önemli bir özelliğidir, özgür düşünce yaratıcılığı geliştirmektedir.

Oyun, yaratıcı eylemin bir parçası ve nedenidir. Her hangi bir karmaşadan yeni bir düzen kurmayı amaçlayan oyun, yaratıcılığın temelidir.

Yaratıcı birey, çevresini canlı bir oluş ve bir dalgalanma sürecinde algılar. Çevresindeki nesne ve düşüncelerle oynamaktan çekinmez. Bunu yaparken, “Çocukça” değil; ama “Çocuksu” davranır...⁵⁸

Çocuksu düşünceler, yaratıcılığı ortaya çıkarır. Bu konuda Brancusi, şöyle demiştir, “Çocuk çağımızı geride bıraktığımız gün öldük demektir.” Çocuğun ve gencin yaratıcı olabilmesi için, bazı olgulara karşı sürekli sorular sorması, dış dünya ile kendi duygu ve düşüncelerini etkileşime sokması gerekmektedir.

55 San, **Sanatsal Yaratma...**, s.13.

56 Nuray, Sungur. **Yaratıcı Düşünce**, Birinci Baskı, Özgür Yayınevi, İstanbul, 1992, sy. 95.

57 Sungur, **a.g.k.**, s.93.

58 Sungur, **a.g.k.**, s.98.

Barron ve araştırmacıların değerlendirmesine göre, yaratıcı olanlar, yaratıcı olmayanlara göre daha çok iletişim kurma gereksinimi duyarlar. Bir anlamda zaten yaratıcılık i ve dış dünya ile iletişim, i ve dış dünya ile sürekli temas halinde olma demektir.⁵⁹

Yaratıcılık sadece sanatta değil, insanın tüm evriminde vardır denilmektedir.

Daha çok sanat alanındaki yaratıcılık üzerinde duran Read, “nceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan birşeyin varlık kazanması.” derken şunu da eklemektedir: “Yaratma, yoktan varetme olabileceği gibi, daha çok ve genellikle var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı, yeni baştan uyarlama’sıdır.” Suchkou ise “Yaratma, gerçeklik dediğimiz bütün’n parçalarını yeni bir biçimde düzenlemekten ve yeniden ortaya koymaktan başka bir şey değildir.” demektedir.⁶⁰

Sanat açısından yaratıcılık, sanatta yeni ve özgün bir bütünlük kazanmadır. Bu bütünlük kendinden önce yapılmış sanatın temel olarak alınmasıyla birlikte yapılıp oluşturulduğu toplumun kültürel, toplumsal yönlerini kapsar. Bir yapıtın özgün (orjinal) olabilmesi için eskiyi yenilememiş olması, yepyeni bir biçimde ortaya çıkması gerekir. Yaratıcılıkta zgn olan çok çalışmadır. Yoksa bir yapıt ortaya çıkamaz. İ veriler, uzun çalışmalar sonunda kendini gösterir.⁶¹

Yaratıcı olabilmek için mutlaka bireylerin belli zekâ seviyelerinde olmaları gerekir. Fakat yaratıcılık yalnız zihinsel bir olgu da değildir. yaratıcılıkta şüphesiz zekâ etkenlerinin rol oynadığı kadar, kişilik de önemli bir faktördür. Yaratıcılık sürecinde duyular, duygular, imgeleme gücü, yetenekler ve tümünün bir bireyle bütünleşmesi yaratmada rol oynar.

⁵⁹ San, **Sanat ve ...**, s.11.

⁶⁰ San, **Sanat ve...**, s.10.

⁶¹ Büyükişleyen, **a.g.e.**, s.21.

Yaratıcılık kısaca bireylerin tüm duyuşsal, düşünsel, algısal etkinliklerinde var olan bir yetidir ve her insanda var olan süreçtir.

SANAT EĞİTİMİ VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

Okullarda sanat eğitimi, yaratıcılığın geliştirilmesinde en önemli rol oynayan çalışma alanlarındanadır.

Her ders kendi içinde yaratıcılığı geliştirici nitelikte olmalıdır. Ancak sanat eğitimi, gerek çalışma biçimi gerekse sanat eğitimi derslerinde kullanılan araç, gereç bolluğu nedeniyle diğer derslere göre daha önemli bir yere sahiptir. Ayrıca sanat eğitiminde öğrenci, daha özgür çalışma ortamı bulmaktadır, çalışmalarını özgür düşünceler içinde yaratmaktadır.

Sanat eğitiminin baş amaçlarından biri, görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tad almayı öğretmektir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yöneltmek için bu gerekli ilk koşuldur. Yalnızca bakmak değil, “görmek”, yalnızca duymak değil, “işitmek”, yalnızca ellerle yoklamak değil, “dokunulanı duymak” yaratıcılık için gerekli ilk aşamalardır.⁶²

Matisse, “Görmek yaratmanın başlangıcıdır” demiştir.

Sanat eğitimi yaratıcılığı, “Girişim ve deneylerle uyarlamak, alışılmamış yollarla, imajları ve fikirleri bir araya getirmek” biçiminde açıklar.⁶³

Yaratıcılık, sanatın çok yönlü düşünce yapısında biçimlendiğine ve sanat yaşamla bütünleşme eğilimleri taşıdığına göre, eğitim de insanı mutluluğa götüren, kişiliğini geliştiren, uğraşlarında başarılı kılan, yaradılışında var olan gizli güçleri ve yetenekleri ortaya çıkaran bir eğitim

⁶² San, **Sanat ve...**, s.17.

⁶³ Gökaydın, **a.g.k.**, s.4.

olmalı; insan onuruna saygılı, demokratik ve çağdaş bir toplumun üyesi olarak bireyleri yetiştirebilmelidir.⁶⁴

Okullardaki eğitim sisteminin otoriter yapısı, katı kuralcılığı yaratıcılığı engellemektedir. Aynı zamanda okuldaki katı kuralcılık kadar, başı boşluk da yaratıcılığın engellenmesine bir nedendir. Önemli olan çocukta varlığını “kendiliğindenlik” ve “içtenlik” olarak gösteren yaratıcılığın, doğru ve çağdaş sanat eğitimi ve öğretimiyle gençlerle, çocuklarla sürdürmektedir.⁶⁵

Okullardaki sanat eğitimi dersleri arttırılsa, çocuğun yaratıcılığı daha da geliştirilebilir. Birey her an, her derste yaratıcılığını ön plana çıkarabilir ve sanat eğitimi derslerinde yaratıcılığını geliştirebilir.

Eğitimin amacı, diğer kuşakların yaptıklarını yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeteneği olan insanlar yaratmaktır. Piaget’ye göre yaratıcı, buluşcu, keşifçi insanlar denetleyici bir kafaya sahip olan ve kendilerine sunulan herşeyi olduğu gibi kabul etmeyen insanlardır.

Okullarımızdaki eğitim ve öğretim sisteminde de özellikle sanat eğitiminde çocukların yaratıcılığını çıkarıp, bilgisini, becerisini, duygu ve duyumlarını, yaratıcılık süreci ile bütünleştirilmelidir.

⁶⁴ Devrim Erbil, “Çağdaş Sanat ve Eğitim”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990, s.151.

⁶⁵ Olcay, Kırıçoğlu. “Gençlerin Sanat Eğitimi”, **Sanat Yazıları 2**, Hacettepe Üni.Güzel San.Fak. Yayınları 7, Ankara, s.77.

YARATICILIK VE ÇOCUK

“Çocuklar büyüklerden daha yaratıcıdır. Büyüklerin çoğu kez almaya cesaret edemediklerini onlar özgürce kullanırlar. Aslında katıksız yaratmak için çocukluğa dönmek gerekir.” diyen Paul Klee çocukların yaratıcılığını çok güzel vurgulamıştır.

Çocuk, kurallar, mantıki bağlar, ikinci, üçüncü boyut kaygıları dışında, şaşırmadan, özgür bir gerçekçilik içinde, tıpkı bir sanatçı gibi yaratır, anlatır!... İşte bu gelişim çizgisi içinde, geçiş dönemi olan ortaöğretim, eğitimcinin karşısına önemli bir problem olarak çıkar...⁶⁶ Eğer orta öğretimde doğru bir sanat eğitimi veriliyorsa, çocuğun yaratıcılığı özünden birşey kaybetmez ve gelişir.

Çocuğun yaratırken özgür düşüncelere sahip olması gerekir. Yaratıcı çocuk, akıcı ve özgür düşünceleri olan, üşüncelerinde esnek, sorunlara duyarlı, girişimci ve hırslıdır. Hayal güçlerinde sınırlama yoktur.

Resim yaparlarken zaman zaman bizleri büyüleyen veya imrendiren çizgiler, şekiller, renklerle kendi iç dünyasının renkli belirtilerini gösterir. Hayal güçlerinde sınırlama yoktur. Bu durum o kadar ileriye gider ki resim hiçbir şey ifade etmez. Büyükler çocuğun dünyasını bilmeden hemen şekilendirmeye özenirler. Belirli bir şekil geliştirip, benzetme gerçekliğini olduğu gibi belirtmeleri istenir. Oysa, bilinçsiz olarak çocuğu en büyük hataya sürüklerler ve yaratıcılığını kısıtlarlar.

Yaratıcı çocukların geniş bir hayal güçleri vardır demiştik. Bu doğru bir kavramdır. Çocuk özgür düşüncelerle hayal gücünü geliştirebilir. Resimlerinde renkleri kullanırken kendi iç dünyasındaki cıvıl cıvıl renkleri sergiler. Resimlerinde herhangi bir mantık beklenmez ve özgürce resimlerini meydana getirirler. (R. 17-18) (R. 19-20)

⁶⁶ Gökaydın, a.g.k., s.3.

Resim 17

Yaş: 13

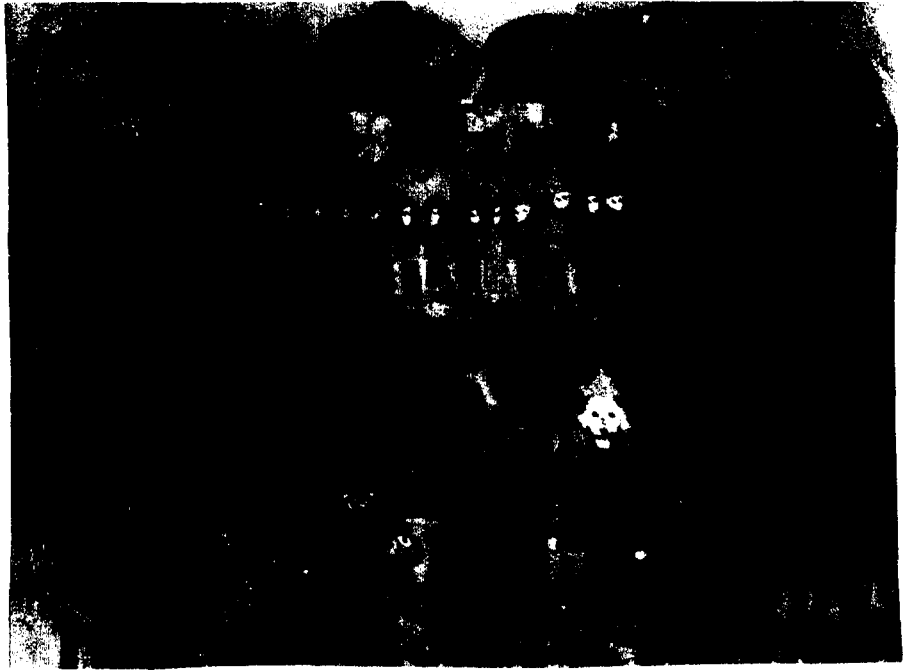
Resim 18

Yaş: 13

Resim 19

Yaş: 13

Resim 20

Yaş: 13

Şu da gerçektir ki, çağımız çocuk resminin keşfedildiği çağdır. Bunu Eyüboğlu şöyle ifade etmektedir: “19. yüzyılın birçok sanatçıları, içlerindeki çocukluğu, dünyaya ilk açılışın tazeliğini arayanlar diye tanımlayabiliriz. Gerçek üstücüler, Fovlar, İkelciler, Dadaistler, Naifler ve Puristler elbette bütün bildiklerinden soyunup ilkel insan ve çocuk olmadılar, ama eserlerinin ilkel ve çocuksu görünmesinden, hayatlarında bile bazen çocuklara benzemekten kaçınmadılar. O kadar ki, çocukçılığı bir sanat okulu haline getiren ve böylece çağımızın kurtulmak istediği basmakalıpçılığa götüren sanatçılar da oldu. Oysa mesele çocuklaşmak değil, düşünceyi köstekleyen kalıplardan kurtulup, daha da gelişmek, olgunlaşmaktır. Ama sanattaki bu çocuklaşma, bütün dünya aydınlarının çocuk dünyasına daha büyük ilgiyle çevrilmesine daha büyük ilgiyle çevrilmesine, çocuk sözlerinin ve karalamalarının ciddiye alınmasına, böylece daha bilinçli eğitime doğru gidilmesine yardım etti.⁶⁷

Çocuk yapıtlarını yaratırken çoğunlukla gördüğünü aynen çizmeye koyulmaz. Örneğin; “Okul bahçesinde oyun” diye verilen bir konuda resimlediği kişilerini eğer hızlı koşuyor göstermek istiyorsa bacaklarını uzun, daha yavaş koşan birisini ise kısa bacaklı yapmaktan çekinmez. Çevre onun için önem taşımamaktadır. Yaptığı figürleri bir çeşit yer çizgisi üzerine yerleştirir; vücutlar yumurta biçiminde, yüzler ise birer dairedir. Çocuk yaptığı işe son derece güven duyar. Ne demek istediğini, kafasındaki tasarımlarla kağıda sıkıntısızca anlatabilir...

Sonuç onun için pek önem taşımaz; önemli olan sanatını yaptığı süredir. Öylesine kendini o iç dünyasına kaptırır ki, çoğu kez coşkularını

⁶⁷ San, Sanatsal Yaratma..., s.145.

sese aktarır bazı sesler çıkarır veya hareketler yapmaya koyulur.⁶⁸ Bu özellikler ilkokul çocuğun yaratıcılığının belirtileridir.

Çocukların ayrıca resimlerinde perspektif kaygısı görülmez. Resimleri yüzeyseldir. Kocaman bir insan, küçük bir ev ve ağacı bir arada çizebilir. Bu belki de çocuğun iç dünyasının belirtisidir. Ayrıca evleri ve ağaçları yandan çizmek istediğinde dik değil de yatay olarak çizmektedir.

Resim eğitimcisi olarak ortaokullarda özellikle birinci sınıflarda yapılan resim çalışmalarında bu tür resimleri gözlemledim. Çocuk ilkbahar konulu resimde büyük büyük kelebekler, küçük insanlar ve evler çizmiş. Bu resmi neden bu şekilde yaptığını sorunca çocuğun cevabı ise, “ilkbahar gelince sevinç duyuyorum ve kelebekler ilkbaharda görülür, ben sevimcimi ancak onları büyük çizerek anlatabiliyorum” demiştir.

Sanat eğitimi veren öğretmenlerimiz ise, çocuğun yaratıcılığını engelleyici davranışlardan kaçınmalıdır. Çocuklara bu konuda iyi bir danışman olmalıdır. Dolayısıyla yaratıcı çocuğun düşüncelerini ifade etmede ve sınamada kendisine ilişkin düşüncelerini açıklamada çocuğu yüreklendirmelidir.

Öğretmen, çocuk yapıtını meydana getirirken fazla müdahale etmemelidir. Çocuğu kendi duygu ve düşünceleri ile tamamen özgür bırakmalıdır. Çocuğun yaptığı resimlere karşı eleştirileri ölçülü ve yapıcı olmalıdır. Her çizdiği çizgide mantık aramamalıdır.

Yaratıcılık daha önce de belirtildiği gibi zihinsel ve düşüncel yetilerden doğmaktadır. Eğer çocuk bu yetilerini kullanamazsa yaratıcılığı büyük ölçüde engelleniyor demektir. Öğretmenlerin de çocukları zihinsel, düşüncel, duygusal süreçleri ile başbaşa bırakmalıdır. Aynı zamanda çocuğun resmindeki bir yanlışlığı çocuğun yaptığı resim üzerinde düzeltmemelidir.

⁶⁸ Kehnemayı, a.g.k., s.1.

Doğru çizimi tahtada yada başka bir kağıda çizerek göstermelidir. Çocuğun kağıdına müdahale edildiği takdirde çocuğun kendine olan güveni sarsılacak ve daha özgürce çizimine devam edemeyecektir.

Sanat eğitimcilerimize çocuğun yaratıcı yetilerinin çıkarılıp, geliştirilmesi için büyük görevler düşmektedir.

Çocuğun yaratıcılığının engellenmemesi ve geliştirilmesi konusunda sadece sanat eğitimcilerimiz değil, anne-babaya, eğitimcilere, büyüklere de gerekli sorumluluklar verilmelidir.

Çocuğun özgün yaratıcılığı, sınır tanımayan, kurallara bağlı kalmayan iç güdüsel ve doğru yönlendiği bir yaratıcılıktır. Biz büyükler, çarpık ve çocuğu nedense birey olarak ele almayan eğitim yöntemlerimizle önce kendine güvenini kırarız. Sonra ona yabana, hatta ters gelen kavram ve kuralları vazgeçilmez birer yasaymış gibi kabul ettirmeye çalışırız. Sanatı özellikle müzik ve resmi içinden geldiğince yaratmasını yasaklar, öngörülen belirli kalıplar içinde, beğenilere ve ön yargılara uygun ürün vermesini bekleriz. Böylece çocuğun yaratıcılığı engellenip, benzer kötülükte resim yapan çocukları ödüllendiririz, yanlış sesle, makamla söylenen şarkılar beğeniriz.⁶⁹

Birçok anne-baba, çok erken yaşlardaki çocuklarının fantazilerine müdahale ederler. Böylece de onların merakını söndürmek için ellerinden geleni yaparlar. İmgesel rol oynama, fantastik hikâyeler, alışılmamış resimler çocuk düşüncesinin normal ürünleridir. Öğretmenler, ana-babalar ve akran grubu, yaratıcı çocuk karşısında kendilerini tehdit edilmiş hissederler. Kimi sorular, deneyler ve yeni düşünceler onların canını sıkar. Yetişkinler alışılmamış düşünceleri, nasıl değerlendireceklerini, nasıl

⁶⁹ Filiz Ali, **Müzik ve Müziğimizin Sorunları**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1987, s.101.

yanıtlayacaklarını da pek bilmezler. Özellikle küçük yaştaki çocukların yaratıcılığına karşı toplumun tepkisi genelde olumsuzdur. Çocukların yaratıcılığı bastırılmaktadır.⁷⁰

Ailenin tutumları ile yaratıcılık arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada ise, öğrenim seviyesi düşük olan annelerin çocuklarının “Torrance Yaratıcı Düşünce Testi”nden aldıkları puanların, yüksek öğrenim görmüş annelerin çocuklarınınkinden anlamlı olarak düşük olduğu belirlenmiştir. Anne-baba tutumları açısından gereğinden fazla koruyucu olmanın yaratıcılığı engellediği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda sosyo-ekonomik yapıları yüksek olan ailelerin çocukları yaratıcılıkları gelişmiş, yoksul ailelerin çocuklarının ise yaratıcılıkları daha az olarak gözlemlenmiştir.⁷¹

Çocuğun yaratıcılığına daha birçok faktörler engellemektedir. Örneğin, sanat eğitiminin bazı olanaksızlıkları çocuğun yaratıcılığını kırar. Malzeme ve araç yetersizliğinden dolayı çocuk, neyi nasıl yapacağını düşünemez. İçinde bir isteksizlik belirir. Ayrıca okullarda atölyenin bulunmaması, bir sırada üç kişinin çalışması da yaratıcılığı engelleyen etmenlerin başında gelir. Ders saatlerinin azlığı yine de çocuğun yaratıcılığını engellemektedir. Çocuk; kırkbeş dakikada sınırlı tutulmamalıdır. Aynı zamanda çocuklara resim-iş derslerinde kopye türü çalışmalar, geleneksel biçimlerin tekrarı yaptırılmamalıdır. Çünkü, yapıt çocuğun duygu ve düşüncelerini taşımamaktadır, yaratıcılığını kullanamamaktadır.

Okul eğitimi, düşünme biçimlerimiz hatta algılarımızı şekillendirmekte; kişisel gelişimi gündeme getirmek yerine geleneksel anlayışı savunmakta, ilginin kuşaktan kuşağa geçişini ve normlara saygıyı özendirilmektedir.

⁷⁰ Sungur, a.g.k., s.62-63.

⁷¹ Sungur, a.g.k., s.164.

Böyle algılandığı zaman eğitimin, bireylerin yaratıcılığını engelleyen bir görevi ortaya çıkmaktadır. Çünkü, birey eğer yaratırsa kendi kafasına zorla yerleştirilenlerden daha farklısını yaratacaktır. Tüm bu engellemelere karmaşıklığa karşı hoşgörüsüzlük, araştırma aşamasında yargının ertelenmesi ya da hemen açıklanması gibi aceleci alışkanlıklar eklenmektedir.⁷²

Yaratıcılığı engelleyen, gelişmesini yavaşlatan bir sürü etmenlerden bahsedilmiştir. Çocuğun yaratıcılığına engel olan sebepler ortadan kaldırılmalıdır, dolayısıyla çocuğun kişiliği gelişemeyecektir.

Yaratıcı bireyler orijinal, anlayışlı, kavrayışlı, hükümlerinde bağımsız, yeni tecrübelerle açık (özellikle yeni zihinsel tecrübelerle) şüphecidir. Hırslı ve heyecansal bakımdan olgun, kendi kendine yeterli, duygulu ve güzelliğe karşı duyarlıdır.⁷³

Çocuğun kişilik gelişiminde büyük bir etken olan “yaratıcılık” sınıfta sanat eğitimi derslerinde etkili bir biçimde geliştirilmelidir.

Sanat eğitimi dersleri de uygun bir ortamda, yeterli araç-gereç ve malzemeye sahip olarak yapılmalıdır. Çocuğun derse ilgisi çekilmeli ve özgürce çalışması sağlanmalıdır.

Kısaca özetlersek, Sanat ve iş eğitimi, çocuğun yaratıcılığını, gelişimini, çevresiyle ve toplumla iletişim kurma alışkanlığını, sorumluluk alma duygusunu geliştirme bakımından eğitimimizde önemli yer tutmaktadır.

⁷² Sungur, a.g.k., s.251.

⁷³ Alev Arık, *Yaratıcılık*, İkinci Basım, Kültür Bakanlığı, Kültür Eserleri Dizisi 88, Ankara, 1990, s.129.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ-KÜLTÜR-AİLE İLİŞKİSİ

Birinci Kısım

SANAT EĞİTİMİ VE KÜLTÜR

Kültür, sözcük olarak “Cultura”dan gelmektedir. Lâtincede, colere, sürmek, ekip-biçmek; Cultura ise Türkçe’deki “ekin” karşılığında kullanılmıştır.⁷⁴

Kültürün birçok tanımları yapılmıştır. Tylor ise kültürü şöyle tanımlamaktadır, kültür, “İnsanoğlunun öğrendiği, (kazandığı) bilgi, sanatı gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür.”⁷⁵

⁷⁴ Bozkurt, Güvenç. **İnsan ve Kültür**, Beşinci Basım, Büyük Fikir Kitapları Dizisi:20, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991, s.96.

⁷⁵ Güvenç, a.g.k., s.101.

Tylor'un bu tanımı diğer kültürün tanımını yapan antropologlara da yön vererek yol göstermiştir.

Kültür, öğrenilmiş saklanmış ve öğretilen eğitimle yeni kuşaklara aşılana süreçtir. Kültür için kısaca şöyle diyebiliriz; "Bir toplumun yaşama biçimidir."

Sanat, yaşamın içinde var olan vazgeçilmez bir parçasıdır demiştik. Kültür de bireyin, toplumun yaşama biçimi olduğuna göre sanat ve kültür birbirleriyle sıkı ilişkiler içindedir.

"Sanat, yaşadığımız çağın sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyine ulaşmak isteyen insana mutluluk veren ve onu yönlendiren etkin bir dildir."⁷⁶ Sanatsız toplum düşünülemez.

Toplumların gelişimi ve ilerlemesi için sanatın gerekliliği yadsınamaz. Sanatın sahip çıkılması için de devletin kültür politikasının büyük etkisi olmaktadır.

Sanatı kitlelere yaymak, benimsetmek ilk bakışta sanatçıya (gerçek yaratıcıya) değer vermek, onu korumak, gözetmekle olasıdır. Bu koruma bir bakıma yasal düzenlemeler yoluyla yapılabilirse de, önemli olan yaratıcı ortamı ve yaratıcı fikri kısıtlamamaktır.⁷⁷

Sanatın topluma açılması ve kapsayabilmesi için aydın sorumluluğa büyük görevler düşmektedir. Ancak sanat ve sanat eğitimi ile ülkenin sosyo-kültürel düzeyi genişletilebilir.

Amaç, sosyo-kültürel düzeyi artırmak olduğuna göre, eğitim de gözardı edilmemelidir. Eğitim, nitelikli bir insanın yetişmesinde başlıca etken olduğundan gelişmenin ilk ve ana koşullarından birisidir. Özellikle sanat

⁷⁶ Erol, Eti."Yaygın Sanat Eğitimi", 2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu, İstanbul, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul, 1977.

⁷⁷ Kutay Pars, "Toplumda Sanat ve Kültür Olgusu", Milliyet Sanat Dergisi, 1982, s.13.

eğitimine verilecek ağırlığın sosyo-kültürel düzeyin yükseltilmesinde etkili olacaktır. Kültürel düzeyin yükselmesi sanatsal sunuyu artıracak ve bu artırma bir yerde, sevgi üretimini de hızlandıracaktır...⁷⁸

Sanat eğitimi sözünü iki boyutla açıklamak olanaklıdır. Bunlardan birinci boyutta;

Sanatçı yetiştirme şeklinde formüle edilebilir. Burada çocuk, doğuştan belli ilgi alanlarında getirdiği yetenekle parlamaya gösterir. Bunlar, çocuğun yaratıcılığına ve yeteneklerine ilişkin parlamalardır. Çevre koşullarına göre bu yetenekler ya geliştirilir ya da köreltilebilir.

Sanat eğitiminin ikinci boyutu ise sanatı sevdirmeye ve yaygınlaştırma uğraşlarıdır. Buradaki hedef yetkin ve tam bir insan yetiştirmektir. Yani insan bütünsel olarak kavranır ve çağdaş bireylerin sanatsız yaşayacağı varsayımından hareket edilmektedir. Birinci boyuta bakışla okul bu tür etkinlikler içinde daha çok görev üstlenmektedir. Eğitim programlarında ciddi dersler yada “hobby” dersleri ayrımı yapmak anlamsızdır. Önemli olan öğrenci kitlesinin sanata karşı duyarlı hale getirilebilmesidir. Çünkü Güney Amerikalı ozan Williams’ın da belirttiği gibi “hergün pek çok insan şiiirsizlik yüzünden umutsuzca ölüyor.” demiştir.⁷⁹

Sanat olmadan bir toplumun yaşamını sürdürmesi mümkün değildir. Dolayısıyla okullarımızdaki sanat eğitimi derslerine gereken önem verilmelidir, bu kültürümüzün gelişmesi açısından oldukça önemlidir.

⁷⁸ Pars, a.g.k., s.13.

⁷⁹ Ali, Şimşek. “Sanat Eğitiminin Kültürel Boyutları,” *Yeni Olgu Dergisi*, 1984, s.32-33.

Türkiye’de ise, Batı toplumlarının tersine sanat ve sanat eğitime önem verilmemektedir.

Kültürümüz, yani Türk toplumunun özgül değerleri, sanat eğitimi karşısında duyarsız hatta engelleyici olmaktadır. Bunun başlıca nedenleri ise;

Türkiye’nin sosyal ve kültürel yapısında bugün en rahatsız edici unsur, çeşitli yaş, uğraşı, yöre ve kazanç kesitleri arasındaki kültürel kopukluktur. Kökenleri bir yerde ekonomik, tarihsel olan bu kopukluk çevre düzeyinde de bu kopukluğu arttırıcı uygulamalara yol açmaktadır, çevresel ve kültürel öğelerde anlatımın her zaman bir iletişim aracı olduğunu, sosyal değerleri yansıttığını ve bunların temelde bir dil olduğunu düşünürsek, Türkiye’de çeşitli kesitlerin çeşitli diller kullandığını ve ortak bir sentezinin geliştirilmemiş olduğunu görürüz.⁸⁰

Türkiye’de görülen bu kopukluklar, kültürel farklılıklar, sanat ve sanat eğitime de büyük ölçüde olumsuz olarak yansımaktadır. Farklı kültür grupları, farklı düşüneleri bir araya getireceği için ortak görüşler saptanamamaktadır ve anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Ortak bir kültür bütünlüğü sağlanamamaktadır.

Bugün Türkiye’de kültürün etkilendiği Batı, Osmanlı ve Kırsal üç kaynak, üç değişik toplumsal kesitin sanat ve kültürünü ayrı olarak biçimlendirmektedir. Bir taraftan yaşam biçimlerindeki ayrıcalık ve eğitimin yaşamsal gerçeklerden kopukluğunu, diğer taraftan çevresel iletişim öğelerinin parasal güçler tarafından, kültüre önem verilmeden biçimlendiğini gözönüne alırsak, dünyanın ve Türkiye’nin bugün içinde

⁸⁰ Jale, Necdet Erzen. “Sanat Sosyal Yapı ve Çevre İlişkileri ve Türkiye’de Sanat Eğitimi İçin Yeni Yöntemler”, **2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu**, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul, 1977.

bulduğu karışıklığını ve güvensizliğin baskıları altında Türkiye’de sanatın toplumsal bir güç olarak gelişmesine olanak göremeyiz.⁸¹

Türkiye’de görülen bu kültürel kopuklukları mutlaka giderilmesi ve çözümler bulunması gerekir. Bu konuda eğitime düşen görevler çok fazladır. Kültürel farklılıkları ve kültürel ayrımları aza indirmek için Türk milletinin bilinçlenmesi, ekonomik ve sosyal yapılarının iyileştirilmesi gerekir. Eğitim, özellikle sanat bir kültür süreci olduğuna göre sanat eğitimi geniş kitlelere ulaştırılmalıdır. Çocukların sosyo-kültürel yapıları, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde önemli rol oynar.

Çocuğun doğuştan getirdiği yeteneklerinin gelişmesi, onun içinde bulunduğu çevre şartlarına bağlıdır. Çocuğun ailesi ve çevresinde bu imkân ve şartlar, sosyal ve kültürel çevresinden gelmektedir. Doğuştan zeki ve yetenekli çocuk, iyi bir sosyal çevreden ve zekâsını geliştirecek eğitim çevresinden (örgün ve Yaygın Eğitim Ortamı, okul vs.) uzak kalırsa zekâ ve yetenekleri bakımından yeterli gelişmemektedir. Sosyal ve kültürel çevre içinde yetişmiş bir çocuktan geri kalmakta ve onun gibi başarılı olamamaktadır.⁸² iyi bir sosyal çevreden ve aileden yetişmiş çocukların okulda daha başarılı oldukları daima gözlemlenmiştir.

Okuldaki öğrenciler, değişik semt ve bölgelerden farklı sosyal düzeylerden gelmektedir. eğitim düzeyleri düşük, ekonomik sıkıntıları olan, sinema, tiyatro, kütüphane gibi çeşitli medeni ihtiyaçlardan mahrum olun çocuklar, kültürlü eğitim seviyeleri yüksek çocuklardan daha az başarı göstermektedir.

Çocuklar, her türlü kültürel faaliyetlerden mahrum kalırlarsa, sanat eğitiminin değerini, kendilerine kazandırdıkları meziyetleri anlayamazlar.

⁸¹ Erzan, a.g.k.

⁸² M.Kemal, Aydoğdu. **Eğitimde Çocuğu Tanımanın Önemi ve Teknikleri**, Manisa Milli Eğt. Müd. Besenler Matbaacılık, Manisa, 1968, s.14-15

Sanat eğitimi dersleri, kültür dersleri olduğu için çocuğun kişilik kazanmasında oldukça önemli bir rolü oynamaktadır. Kültürümüzün sanat eğitimi derslerine olan engellerini ortadan kaldırmak için öncelikle ailelere, eğitimcilere görevler düşmektedir.

Eğitimcilerimiz, özellikle sanat eğitimcileri sanatı sevdirmeli ve geniş kitlelere yaymalıdır. Kültürümüz, sanat eğitimine engelleyici değil, sanat eğitimine destekleyici nitelikte olmalıdır. Önemli olan yeteneklerin köreltilmesine yol açacak davranışlardan kaçınmaktır. Bunun için de herkesin düşüncelerini ortaya koyacağı demokratik ortamlar yaratılmalıdır.

Düşünce özgürlüğü olmaksızın, yani demokrasinin tüm toplumsal kesimler için geçerli olduğu kabul edilmeksizin sanatın gelişmesi de düşünülemez. Düşüncenin olmadığı yerde yaratım da söz konusu değildir, yaratım olmaksızın da gelişme olmaz...⁸³

Bir ülke kültürel gelişmesi için sanat ve sanat eğitiminin ne kadar çok önem taşıdığı görülmektedir. Büyük önder Atatürk'ün şu sözleri bir ülke için kültürün önemini vurgulamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür. Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak ders almak, düşünmek, zekâyı eğitmektir. İnsanların yaşamına egemen olan güç ise, yoktan var etme ve yaratıcılık yeteneğidir.”⁸⁴

Görülmektedir ki, Türkiye'de kültürün hoşgörüsüzlüğü, olumsuz etkileri temelinde şekillenen eğitim sürecinde, sanat gereken saygınlığı görmemektedir.

⁸³ Aziz, Çalışlar. **Ulusal Kültür ve Sanat**, Türk Sanatçıları Dizisi, Cem Yayinevi, Gümüş Basımevi, İstanbul, 1988, s.185.

⁸⁴ Kutay, a.g.k., s.13.

İkinci Kısım

SANAT EĞİTİMİNDE AİLELERİN TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Aile, ana-baba ve çocuklardan oluşan en küçük toplumsal gruptur. Aile, bireyin ilk karşılıklı ilişki ve etkileşimde bulunup toplumsallaşmaya başladığı ortamdır.

İçinde doğup büyüdüğü ve en yakın çevresi ailesi olan birey, ilk tutum ve davranışlarını, deneyimlerini ailesinde kazanmaktadır. Dolayısıyla çocuğun ilk eğitimi aile ortamında başlamaktadır.

Genel eğitim sistemi içerisinde yer alan sanat eğitimi, kişilerde değişik biçimde varolan, anlayış, görüş ve kavrayışları değerlendirip, çözümlenmeye çalışan; diğer eğitim dallarıyla ilişkilendirilen bir eğitim biçimidir.⁸⁵ Sanat eğitimi daha öncede söylediğimiz gibi çocuğun gelişim aşamasında kişilik kazanması için oldukça önemlidir.

⁸⁵ Ali, Cemalcılar. **İletişim Sanatı Olarak Müziğin Eğitim ve Öğretim Ortamlarındaki Kuramsal Yapısı ile Yaygın Eğitimde Model Önerisi**, Doktora Tezi, Eskişehir, 1988, s.67.

Ancak, anne-babalar çocuğun kişilik gelişimi, eğitimi için bu kadar gerekli olan sanat eğitimine gereken önemi vermemektedir. Çocuğun sanat eğitimine zaman zaman engelledikleri bile görülmüştür.

Çocuklar, gençler eğitim ve öğretim gördükleri süre içinde kendi benliklerinin yitip gitmesine göz yuman, bir takım amaçlı ya da amaçsız baskılar altında tutulmaktadır. Ressam ya da müzikçi olmak isteyen çocuklar, ana-baba ve toplum ile çatışmaya düşmektedirler. Ya da evde sanat eğitimi derslerinden birisi ile ilgilenen çocuk ailesinden daima tepkiler almıştır. Çocuk resim çiziyorsa, bu engellenip diğer matematik, fen bilgisi vb. derslerle ilgilenmeleri istenir. Çocuğun yaratıcılığı, yetenekleri, sanat faaliyetleri böylece engellenmiş olur.

Ailelerin ekonomik durumları, evlerindeki yaşama şartları, ev halkının nüfus sayısı, eğitim düzeyleri, çocuğun eğitimine, dolayısıyla sanat eğitimlerine yansımaktadır.

Öncelikle sanat eğitimi veren öğretmen, çocuğu ve ailesini iyi tanımalıdır. Çocuğun doğup büyüdüğü çevre, içinde bulunduğu sosyal ortam çok önemlidir. Çocuk şehirde mi, kasabada mı, köyde mi yoksa geri kalmış kenar bir semtte mi yaşamaktadır? Oturduğu mekanın yapısı nasıldır? Çocuk apartman dairesinde mi yoksa müstakil bir evde mi oturmaktadır? Çocuğun ekonomik durumu da oldukça önem taşımaktadır. Çocuğun ailesinin yaptığı iş (çiftçi, tüccar, memur, işçi...) eğitimini önemli ölçüde etkilemektedir. Eğer ailenin ekonomik yapısı iyi değilse, gelir düzeyleri düşükse, çocuklarının sanat eğitimine engel olup, kısa yoldan gelir getirecek bir meslekle ilgilenmelerini istemektedirler.

Çocuğun sanat eğitimine etki eden etmenlerden biri de ailenin eğitim düzeyidir. Eğitim düzeyleri düşük aileler çocuklarının sanat yetileri ile fazla ilgilenmemekte; eğitim düzeyi yüksek yani yüksek öğrenim görmüş anne-

babalar genelde çocuklarının sanatla ilgilenmelerini desteklemektedirler. Fakat kimi anne-babalar ise çocuklarına kendi ideallerinde olan mesleği (doktor, avukat, mühendis.. vb.) ya da kendi mesleklerini seçmesini isterler. Çocuk ise sanatla ilgili bir dalı kendisine meslek olarak seçmek istediğinde idealler arası bir çatışma doğmaktadır. Bu durumda çocuk kendi istediği mesleği seçmeli ve aile çocuğu meslek seçmek konusunda zorlamamalıdır. Çocuğu kendi yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelidirler.

Ailede sanatla uğraşan bireyler de çocuğun sanat eğitimi için önemli bir yer teşkil etmektedir. Resim, müzik ve spor gibi faaliyetlerle ilgilenen aile bireyleri, çocukların sanat eğitimi dersleri ile yakından ilgilenmekte ve destekleyici eğilimler göstermektedir.

Okullardaki sanat eğitimi dersleri için gerekli olan malzemeleri, araç ve gereçleri, bazı aileler sağlayamamaktadır. Bunun nedenleri ekonomik nedenler olabilir ya da tamamen ailenin çocuğun, sanat eğitimi dersleriyle ilgilenmemesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle resim ve iş-teknik dersleri için bir çok malzeme gerekmektedir. Bu malzemeler aileler tarafından gereksiz masraf olarak görülmektedir. Çocuğa resim malzemeleri sağlanmazsa yaratıcılığı da engellenmektedir.

Sanat eğitimi derslerinden müzik dersi de ailelerimiz tarafından önemsenmemiştir.

Aile yaşamımızda müziğin yeri hiç bir zaman olmamıştır. Çocuklar aileleri için müzik yapmazlar, aileler çocuklarının müzik çalışmaları, müzik öğrenimi ile ilgilenmezler. Aile yaşamımızda şarkı söylemek geleneği yoktur. Bu Türkiye'nin müzik düzeyi, müzik uygarlığı yönünden son derece önemlidir. Müzik düzeyi yüksek tüm dünya ülkeleri koro çalışmalarına, koro kuruluşlarına, son derece önem vermektedirler. Müziği yurt düzeyinde yaymak, sevdirmek bakımından koroların kurulması, sürekli çalışmalar

yapması ve konserler vermesi son derece önemlidir.⁸⁶ Ortaokullarımızda müzik derslerinde okul koroları oluşturulmalıdır. Ayrıca müzikte yetenekli ve başarılı çocukların aileleri ile görüşülüp onlardan destek alınmalıdır.

Türkiye’de sanat eğitiminin aileler tarafından yeterli ilgiyi görmediğini söylemiştik. Oysa gelişmiş ülkelerde sanat eğitimi aileler tarafından önemsenip, ilgi görmektedir.

Japon eğitimci Shinichi Suzuki (1899), geliştirdiği ve dünyaya yaydığı keman eğitimi sistemini ve felsefesini, çocuk beyninin verilen her bilgiyi sünger gibi emmesi prensibine dayandırmıştır.⁸⁷

Suzuki’nin eğitim sisteminde Çocuk + Anne + Öğretmen üçlüsü ve ilişkisi çok önemlidir... “Suzuki Eğitim Uygulama Yetkilisi” diploması olun Kemancı Gönül Gökdoğan, bu eğitim biçiminin, Japon aile bünyesine uygunluğunu vurgularken Japon çocuklarının akıl almaz disiplin ve düzen duygusunun Japon kadınının evi ve çocuğu dışında hiçbir uğraşla ilgilenmemesinin ve buna bağlı olarak öğretmenin ağzından çıkan her sözün Tanrı buyruğu gibi hem anne, hem de çocuk tarafından uygulanmasının, bu sistemin, özellikle Japonya’da başarı kazanmasında etken olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla ailenin ilgisi çocuğu başarılı kılmaktadır.

Çocukların gelişme dönemlerinde özellikle ortaöğretim döneminde ailelerinden alacağı eğitim kişilik kazanmaları açısından çok önemlidir. çocuk eğitim ve öğretim konusunda bazı eksiklerini anne-babasından alacağı bilgilerle gidermek ister. Eğer anne ve babası ile eğitim konusunda bir anlaşmazlığa düşerse abla ya da ağabeyine yaklaşmaktadır. Bu durumda da yine anne-babanın çocukla ilgisizliği söz konusudur.

⁸⁶ Ömer, Çelen. “Çocukların Müzik Eğitiminde Ailelerin Rolü”, *Orkestra Dergisi*, Mayıs 1988, s.40.

⁸⁷ Ali, a.g.k., s.109.

Yaratıcılık konusunda da değinildiği gibi sanat eğitiminde ailelerin çocuğun yaratıcılığına ve yeteneklerine de engel oldukları görülmüştür. Çocuk özgürce resim yaparken aile tarafından müdahale edilmesi, olumsuz eleştirilerde bulunması yanlış bir davranıştır. Oysa çocuk hevesle başladığı resmine ailesi tarafından ya da öğretmeni tarafından beğenilmesini ister. Aileler bu durumda çocuğun resimlerine ölçülü ve olumlu eleştirilerde bulunmalıdır.

Yetişkinler, aileler hatta büyük sanatçılar şunu unutmamalıdır. Çocuk resimleri hiçbir zaman sanat eseri değildir. Sanat eseri gibi düşünülmemelidir. Çocuk resimleri, onların tüm gelişimlerini; toplumsal, çizgisel, ruhsal, bedensel ve kişilik gelişimlerini gösteren ve onların büyük ölçüde boşalmalarını sağlayan belgelerdir.⁸⁸

Okul toplantılarında ya da aileler çocuklarının, ders durumlarını öğrenmeye geldiklerinde, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi gibi derslerin notlarını öğrenip, resim ve müzik derslerinin notlarını sormaya gerek görmedikleri gözlemlenmiştir. Yine ailelerin sanat eğitimi derslerine önem vermediğinden kaynaklanmaktadır.

Ailelerin ayrıca kendilerinin de herhangi sanatsal bir etkinlikleri ya da sanatla ilgili hobilerinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Şehirlerde yaşayan ailelerin çocukları, ekonomik olanaklar ve çevre koşullarından dolayı resim ve iş-teknik dersleri için gerekli malzemeleri sağlamaktadırlar.

Eğitim düzeyleri yüksek ailelerden bir kısmı da yine çocuklarının sanat eğitimi derslerini desteklemekte, çocuklarının sanatı meslek seçmek istemelerini hoş karşılayabilmektedir. Buna etken olarak da eğitim almış olmaları, bilinçli ve gelişen çağa ayak uydurma ve modern düşünce biçimini kabullenmiş olmalarını gösterebiliriz.

⁸⁸ Büyükişleyen, a.g.k., s.69.

Belki de Türk toplumunun eğitim seviyesi yükseltirse, uygar düşünce biçimleri ortaya çıkacak ve sanat eğitiminin çocuk için yarar ve gerekliliğine inanan toplumlar meydana gelecektir.

ORTAOKULLARDA SANAT EĞİTİMİNDE AİLELERE DÜŞEN GÖREVLER NELERDİR?

Çocuğun eğitimi ile öncelikle aileler sorumludurlar. Çocukların genel eğitim sistemi içinde sanat eğitimi için de ailelere büyük görevler düşmektedir.

Bunları şöyle sıralayabiliriz;

a)Aileler öncelikle çocuklarının topluma iyi insan olarak yetiştirmeleri için sanat eğitiminin gerekliliğine ve yararına inanmaları gerekmektedir.

b)Çocukların sanat eğitimi dersleri ile ilgilenmeleri, okulda çocuğun dersi yapabileceği ortamdan, (atölye) haberdar olmaları gerekmektedir.

c)Resim ve iş-teknik dersleri için gerekli malzemeleri ekonomik ve çevre koşulları elverdiği sürece sağlayabilmelidirler.

d)Aileler çocuklarının sanata karşı yeteneği varsa, buna engel olmamalı ve destek göstermelidirler.

e)Aile şehirde yaşıyorsa çocuklarına sinemaya, tiyatroya ve resim sergilerine gitme alışkanlığı kazandırmalıdır.

f)Çocuk sanatı kendine meslek seçmek isterse aile buna karşı çıkmamalı ve olumlu karşılamalıdır.

g)Çocuklarının yaratıcı yetilerini engelleyici davranışlar göstermemelidirler.

h)Aileler, çocuklarının müziğe karşı yeteneği varsa konservatuar eğitimi aldirmalıdır ve ayrıca çocuklarını resim ya da müzikle ilgili güzel sanatlar liselerine göndermelidir.

SANAT EĞİTİMİNDE EĞİTİMCİLERİN DÜŞÜNCE VE TUTUMLARI

Eğitim; bilim, teknik ve sanat'ın her üçünü de kapsayan bir içerikle düzenlenip gerçekleştirildiğinde bireyleri ve toplumu biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreç niteliği kazanır.⁸⁹

Okulda yöneticiler, öğretmenler çocukları topluma uyumlu ve faydalı bireyler yetiştirmede en büyük görevi üstlenirler.

Öğrencileri topluma uyumlu, kişilikli insanlar yetiştirmek için sanat eğitiminin önemi kaçınılmazdır. Ancak Türkiye'de genelde tüm okullarda sanat eğitime gereken önem verilmemektedir.

Bugün okullarımızda sanat eğitimi dersleri diğer dersler arasında küçük görülmekte ve önemsenmemektedir. Okullarda eğitim biçiminde ileri bir otorite sistemi ve yaratıcılığı engelleyen kalıplaşmış kurallar

⁸⁹ Olcay Kırıoğlu. "İnsan, Eğitim ve Sanat", **Sanat Yazıları**, IV. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları: 12, Ankara, s.97.

mevcuttur. Oysa “eğitimin amacı geçmiş kuşakların yaptıklarını yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yetenği olan insanlar yaratmaktır.”⁹⁰

Bugün ve yarın toplumumuzu oluşturan ve oluşturacak olan genç kuşakları, yaratıcı eğitim ortamında yetiştirmek bir zorunluluktur.⁹¹

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarının büyük çoğunluğunda resim ve iş-teknik derslerinin yapılacağı atölyeler yoktur. Çocuk resim ve iş-teknik derslerinde üçer kişilik sınıflarda oturmaktadır. Ayrıca yine ortaokullarda sanat eğitimi derslerini verecek öğretmen yetersizliğinden dolayı bu derslere branş dışı öğretmenler girmektedir. Resim-iş ya da müzik branşında olmayan eğitimcilerimiz çocuklara gereken eğitimi verememektedir. Eğitim sistemimizdeki bütün bu olumsuz etkenler ortaöğretim kurumlarında eğitimcilerimizin sanat eğitimine gereken önemi vermemesinden kaynaklanmaktadır.

Okullarımızda gerek okul idarecileri gerek diğer branş öğretmenleri sanat eğitimi derslerini ikinci plânda bir ders olarak görmektedir. Bazı eğitimcilerimiz ise sanat eğitimine gereken önemin verilmeyişini Türkiye’nin ekonomik şartlarına bağlamaktadır. Maddi olanaksızlıklardan ve çevre koşullarından dolayı resim-iş dersleri gereksiz masraflar yapılan bir ders olarak görülmekte, eğitici yanı gözardı edilmektedir.

Eskişehir ilinde ortaöğretim kurumları olan Tepebaşı Ortaokulu, Kaymaz Lisesi, Süleyman Çakır Lisesi, Şirintepe İlköğretim Okulu, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu ve İmam Hatip Lisesi’nde okul idarecileri ile sanat eğitimi hakkında 03.04.1995 ve 10.04.1995 tarihlerinde yapılan ankette şu görüşler alınmıştır.

⁹⁰ Sungur, a.g.k., s.41.

⁹¹ Gökaydın, a.g.k., s.6.

Tepebaşı Ortaokulu baş müdür yardımcısı Osman Çakmak'ın sanat eğitimi hakkındaki görüşleri şöyledir:

“Okul çapında ele alırsak, gereken önemin verilmediği kanısındayım. Bunda fiziki kapasite, araç ve gereç yetersizliği önemli rol almaktadır. Çocuklarımızın yetenekleri gerektiği gibi ön plâna çıkamamaktadır. Yetenekli öğrencilerimize de gerekli olanaklar hazırlanmamaktadır.

Aile ve çevre açısından incelersek, yetenekli çocukların eğitim ve öğretimini, sanatla ilgili bölümlerde sürdürmesi, ailelerince desteklenmemektedir. Buna da etken olan ekonomik koşullardır. Hayatlarını sürdürmek için kısa yoldan para kazanmak ön plâna çıktığı için, birçok öğrenci bilhassa ortaokuldan sonra başka liselere gönderilmektedir.”

Kaymaz Lisesi Müdürü Adnan Polat'ın sanat eğitimi hakkındaki görüşleri :

“Okullarda sanat eğitimine önem verilmediği kanaatindeyim. Sanat bir yetenek olayı olduğu için öğrencinin yeteneğinin ve yaratıcılığının ortaya çıkarılması için beceri derslerinden birisi olan resim dersinin öğrencilere sevdirmesi gerekmektedir. Sevgi olayını geliştirmek için de sanat eğitimi derslerine giren öğretmenlerin kendi branşında olması gerektiğinin görüşündeyim.

Aile ve çevrenin sanata katkısı ise, sanatı seven sanatla ilgilenen çevreden yetişen çocukların sanat eğitimine olan ilgileri daha fazladır. Zaman zaman aileler çevrelerindeki sanat değeri yüksek olan eserleri çocuklarıyla birlikte gezip görmelidir. Kırsal kesimde yetişen çocukların sanatla ilgileri de bulunmamaktadır. Eğer bu yörelerde tarihi eserler varsa resim öğretmenleri çocukları bu konuda bilinçlendirmelidir.

Sanat eğitimi konusunda Kaymaz Lisesi'ndeki diğer branştaki öğretmenlerin görüşleri ise özet olarak;

“Ortaöğretimde verilmekte olan sanat eğitimi ve öğretiminin tam, doğru ve uygun bir tarzda verilmediğinin görüşündeyiz. Okullarda uygulanan sanat eğitimi dersleri yetersizdir. Çünkü birçok okulda sanat eğitimini verecek yetişmiş eleman yoktur ve bu dersler diğer branş öğretmenlerince verilmektedir. Yine okullarda sanat eğitiminin verileceği atölye ve benzeri imkânlar yoktur. Ders saatleri yetersiz ayrıca disipline yönelik davranış biçimlerini esas alan bir eğitim sistemi içinde; insanın duygu ve düşüncelerinin aktarıldığı; yaratıcılık olayından söz etmek mümkün değildir.

Sanatı sadece kendi kültürü içerisinde özümlemeye çalışan evrensellik boyutundan uzak kişiler veya dinsel inanç ve düşünce amacıyla kendi sanat konumuna sahip kişilerin bu eğitimde söz sahibi olabilmeleri gerek bilerek, gerekse bilmeyerek bu eğitimin yanlış ya da taraflı verilebilmesine ortam sağlamaktadır.

Ekonomik sorun ve koşullar ise belki de en önemli sorundur. Çünkü bugün resimle uğraşan kişinin gerekli malzemeleri ya da müzikle uğraşan birinin müzik aletlerini elde edebilmesi maddi açıdan özellikle dar gelirli toplumlarda oldukça zordur. Durum böyle olunca maddi açıdan rahat kesimlerin bu konuya daha kolay ilgi duyabilmeleri toplumlar arasında ayrımlar yarattığı gibi bazen yapılan sanatın da değerinde tartışmalara yol açabilmektedir. Ayrıca yine toplumdaki işsizlik endişesi ve en kısa zamanda bir iş, meslek edinilme isteği, sanata gereken önemin verilmeyişinin en açık ifadesidir.

Türkiye’de yine toplum içerisinde sanat ve sanatçının durumu, sosyal güvencesi, maddi ihtiyaçlarının karşılanabilmesi incelendiğinde halkın,

velilerin ve sanat eğitiminde yer alan gençlerin bu alana ne denli, soğuk baktıklarını görmek pek güç olmasa gerek!

Ekonomik koşulların düzeltilmesiyle, sanat eğitimine yetenekli gençler bu dersleri istekli olarak almak isteyeceklerdir. Bu durum da ailelerinden de bir baskı gelmeyecektir.”

İmam Hatip Lisesi Müdür yardımcısı Metin Eke'nin sanat eğitim hakkında söyledikleri;

“Okullarda sanat eğitimi hakkında belli bir görüş geliştirmedim, pek birşey düşünmedim fakat okullarda sanat eğitimi yapılmalıdır” dedi.

Şirintepe İlköğretim Okul Müdürü Timur Faruk Yakmaz ise,

“Okullarımızda sanat eğitimi dersleri gereklidir ve daha ağırlık verilmelidir, ders saatleri arttırılmalıdır.” dedi. Ayrıca aileler de sanat eğitimi için gerekli araç ve gereçleri çocuklarına sağlayabilmelidir.” görüşünü savundu.

Ortaöğretimde eğitim veren sanat eğitimcilerimizin görüşlerini özet olarak değerlendirecek olursak;

Ortadereceli okullarda sanat eğitimi genel eğitim sistemi içerisinde önemsenmemektedir. Bunun nedenleri ise ekonomik, çevre ve kültürel koşullara bağlı olarak değişmektedir. Ailelerin çocuklarını kısa yoldan meslek edindirmek istemeleri ya da sanat eğitiminin yararına inanmamalarından kaynaklanan sorunlar, ailelerin de sanat eğitime karşı tavır almalarına ve yetenekli çocukların desteklenmemesine neden olmaktadır.

Sanat eğitiminin yararına öncelikle eğitimcilerimizin inanması ve okullarda sanat eğitime gereken değerin verilmesi gerekir. Aydın ve bilinçli kişiler olan eğitimcilerimiz bu konuda geniş kitleleri de bilinçlendirmekle görevlidir. Ne yazık ki Türkiye’de bu bilince ulaşamayan dar görüşlü eğitimcilerimiz de mevcuttur.

Eğitimci olarak tüm öğretmenlerin görevi, sanat eğitiminin önemini kavramasıdır. Çocuklar da bu konuda aydınlatılmalı ve ailelerin de desteği alınmalıdır.

ESKİŞEHİR'DE ORTADERECELİ OKULLARDA SANAT EĞİTİM HAKKINDA ÖĞRENCİ VELİLERİ İLE YAPILAN ANKET

Eskişehir yöresinde ğrenci ailelerinin sanat eğitimine karşı ilgilerini, tutum ve davranışlarının belirlemek amacıyla beş okulda anket uygulanmıştır. Anket ğrencilere sorulan sorularla aynı nitelikte olup, yirmiŐer aile üzerinde uygulanmış ve cevaplar alınmıştır.

Anket  Őehirdeki okullardan, ikisi kasaba okulundan yapılmıştır ve toplam 100 aileye uygulanmıştır.

Eskişehir'de İmam Hatip Lisesi, Tepebaşı Ortaokulu, Şirintepe İlköğretim Okulu, Çukurhisar'a bağlı zel Ertuğrul Gazi Lisesi ve Kaymaz Lisesi'nde yapılmıştır. Anketin farklı okul ve evre koŐullarında yapılmasındaki amaç, ailelerin değişik sosyal-kültürel ortamlarda yaŐamaları, eitim düzeyleri, yaşları ve evre koşulların sanat eğitimine etkileri araŐtırılmıŐtır.

Ankette Şu sorular sorulmuŐ ve cevaplar alınmıştır.

1) Ortaokullarda sanat eğitimi derslerini gerekli görüyor musunuz?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

14 Evet, 6 Hayır

b) Tepebaşı Ortaokulu

19 Evet, 1 Hayır

c) Şirintepe İlköğretim Okulu

18 Evet, 2 Hayır

d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi

19 Evet, 1 Hayır

e) Kaymaz Lisesi

17 Evet, 3 Hayır

2) Ortaokullarda sanat eğitimi derslerini ders saati olarak yeterli buluyor musunuz?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

9 Evet, 8 Hayır diye cevap vermiş. 3 Aile ise ortaokullarda sanat eğitimi gereksiz ve yapılmamalıdır, ayrıca ders saatleri fazla bile geliyor diye görüşlerini belirtmişler.

b) Tepebaşı Ortaokulu

10 Evet, 10 Hayır

c) Şirintepe İlköğretim Okulu

11 Evet, 9 Hayır

d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi

11 Evet, 9 Hayır

e) Kaymaz Lisesi

17 Evet, 3 Hayır

3) Sanatla ilgileniyor musunuz? Hobileriniz varmı?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

1 Evet, 19 Hayır

19 öğrenci velisi sanatla ilgilenmiyoruz ve herhangi bir hobim yok şeklinde cevap vermişler.

b) Tepebaşı Ortaokulu

3 Evet, 17 Hayır

3 veliden biri keman çalıyorum diye cevap verdi. İki veliden ise hobi olarak resimle uğraşıyoruz yanıtı alındı.

c) Şirintepe İlköğretim Okulu

3 Evet, 17 Hayır

1 veli hobi olarak resim yapıyor, 1 veli şiir yazıyor ve boş zamanlarında kitap okumaktan hoşlanıyor, 1 veli ise hobi olarak küçük maketler yaptığını söyledi.

d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi

13 Evet, 7 Hayır

1 veli hobi olarak güzel yazı yazma, grafik, serigrafi gibi uğraşlarının olduğunu söyledi. Bu veli 36 yaşında öğretmendir. 3 veli hobi olarak resim yaptığını söyledi. 2 veli hobi olarak müzikle ilgilendiğini ve Türk halk ve Klâsik Türk müziği ile ilgilendiklerini söylediler. 1 veli hobi olarak bahçe düzenlemesi yaptığını söyledi.

e) Kaymaz Lisesi

1 Evet, 19 Hayır

1 veli hobi olarak karakalem resim yaptığını söyledi.

4) Bir müzik aleti çalıyor musunuz?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

2 Evet, 18 Hayır (2 veli bağlama çalıyor)

b) Tepebaşı Ortaokulu

3 Evet, 17 Hayır

- c) Şirintepe İlköğretim Okulu
1 Evet, 19 Hayır (1 veli fülüt çalıyor)
- d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi
Evet, 18 Hayır (1 veli bağlama ve org, 1 veli bağlama, org ve fülüt çalmasını biliyor.)
- e) Kaymaz Lisesi
20 Hayır
- 5) Okullarda resim-iş dersleri ile iş-teknik dersleri birliktemi yoksa ayrı mı yapılmalıdır?
- a) İmam Hatip Lisesi Velileri,
(17 veli ayrı yapılmalı, 2 veli birlikte yapılmalı, 1 veli de hiç yapılmamalı diye cevap verdi.)
- b) Tepebaşı Ortaokulu
(17 veli ayrı, 3 veli birlikte yapılması gerektiği görüşünde)
- c) Şirintepe İlköğretim Okulu
(12 veli ayrı, 8 veli birlikte yapılmalı dedi.)
- d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi
12 veli ayrı, 6 veli birlikte yapılmalı, 2 veli de bunu eğitimcilerin karar vermesi uygun olur dedi.)
- e) Kaymaz Lisesi
17 ayrı, 3 birlikte yapılması görüşünde.
- 6) Çocuğunuzun okulunda resim derslerini yapabileceği resim atölyesi varmı?
- a) İmam Hatip Lisesi Velileri,
17 veli atölye olmadığını söyledi, 3 veli ise "bilmiyorum" yanıtını verdi.

- b) Tepebaşı Ortaokulu
19 veli atölye olmadığını, 1 veli bilmediğini söyledi
- c) Şirintepe İlköğretim Okulu
19 veli atölye yoktur dedi 1 veli atölye olduğunu söyledi.
- d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi
20 veli okulda atölye olduğunu söyledi.
- e) Kaymaz Lisesi
20 veli okulda atölye olmadığını söyledi.
- 7) Çocuğunuzun resim-iş dersi için gerekli malzemeleri sağlayabiliyor musunuz?
- a) İmam Hatip Lisesi Velileri,
13 veli Evet sağlıyoruz, 7 veli ise sağlayamadığın ayrıca resim derslerinde gereksiz masraf yapıldığını söyledi.
- b) Tepebaşı Ortaokulu
16 veli Evet, 4 veli maddi imkânsızlıktan sağlayamadığını söyledi.
- c) Şirintepe İlköğretim Okulu
19 Evet, 1 veli Hayır
- d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi
20 veli de evet sağlayabiliyorum cevabını verdi
- e) Kaymaz Lisesi
20 veli de malzeme sağlayabildiğini söyledi.

8) Çocuğunuzun meslek olarak sanat eğitimi derslerinden birisini seçmesini istermisiniz?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

14 veli hayır, 1 veli kendi isteğine bağlı, 5 veli evet cevabını verdi.

b) Tepebaşı Ortaokulu

3 veli hayır, 17 veli evet cevabını verdi.

c) Şirintepe İlköğretim Okulu

16 veli evet, 3 veli hayır, 1 veli kendi isteğine bağlı dedi.

d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi

5 veli hayır, 15 veli evet cevabını verdi.

1 veli sanat eğitimi konusunda profesyonellik çizgisine kadar destekleyip teşvik ederim dedi. 1 veli çocuğumun çok fazla sanata hevesi varsa önünü kesmem, engel olmam dedi. 3 veli ise çocuğun kendi isteğine bırakırım cevabını verdi.

e) Kaymaz Lisesi

5 veli hayır, 15 veli evet.

9) Çocuğunuz sanat eğitimi derslerinden birisi ile ilgileniyorsa çocuğunuza karşı nasıl bir davranış gösterirsiniz?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

15 veli olumlu karşılarım, desteklerin, ilgilenirim gibi cevaplar verdi. 3 veli kendine bırakırım, karışmam, ilgilenmem gibi cevaplar verdi. 2 veli çocuklarının sanatla ilgilenmediğini söyledi.

b) Tepebaşı Ortaokulu

20 veli de çocuklarının sanatla ilgilenmesini desteklerim, olumlu karşılarım, mutluluk duyarım gibi cevaplar verdi.

c) Şirintepe İlköğretim Okulu

16 veli olumlu karşılarım, yardımcı olurum, desteklerim dedi. 3 veli çocuğunun sanatla ilgilenmediğini söyledi, 1 veli karışmadığını çocuğun kendisine bırakacağını söyledi.

d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi

Velilerin hepsi yardımcı olup, destek göstereceğini ve teşvik edeceğini söyledi.

1 veli, çocuğun ilgisi az ise yapılacak bir şeyin olmadığını söyledi. Fakat çocuk yetenekli ve ilgili ve sanat herşeyin önünde geliyorsa, yapılması gereken herşeyi yaparım dedi. Örneğin sağlam bir eğitim sağlamaya çalışılarak, halk için sanat ifadesi sırrınca manevi ve milli değerleri birinci plânda tutmasını ve halkı da bu yönde yönlendirmeye çalışmasını sağlamak isterim. Bundan önce de iyi temellere dayalı bir eğitim gereklidir. Çünkü sanat, insanın duygu, düşünce, tecrübe ve hayallerinin bir nevi kanalize edilmesi yoğrulup şekillendirilmesidir dedi. (veli astsubay ve 38 yaşında)

1 veli sosyal alanda faydalarını anlatıp, amatörce uğraşı için teşvik ederim demiştir. (Lise mezunu, 37 yaşında)

e) Kaymaz Lisesi

20 veli de çocuklarının sanat eğitimi derslerini destek göstereceğini, yardımcı olacağını 14 veli de gelecek yaşamlarında da meslek olarak sanatı seçebilmelerini destekleyeceklerini söyledi.

10) Çocuğunuzun yaptığı resimleri nasıl buluyorsunuz?

a) İmam Hatip Lisesi Velileri,

1 veli, masraf yapılan bir ders olduğunu söyledi. 2 veli çocuklarının yaptığı resimlerin vasat ve yeterli olmadığını söyledi. 17 veli de resimleri beğendiklerini ve iyi bulduklarını söyledi.

b) Tepebaşı Ortaokulu

18 veli çocuklarının yaptığı resimleri oldukça beğendiklerini, ilginç bulduklarını söyledi. 2 veli çocuklarının yaptığı resimleri beğenmediğini, çocuklarını sanatta yeterli görmediklerini söyledi.

c) Şirintepe İlköğretim Okulu

19 veli çocuklarının yaptığı resimleri beğendiğini, güzel bulduğunu söyledi. 1 veli eğer yetenekli çocuklara imkân sağlanırsa, güzel sanatlarla ilgili okullara gönderilebilir dedi.

d) Özel Ertuğrul Gazi Lisesi

15 veli çocuklarının yaptığı resimleri beğendiklerini söylediler. 5 veli pek yeterli olmadığını ve çalışmayla yeteneklerin geliştirilebileceğini söylediler. 1 veli çocuğun resimlerini seviyesine göre normal bulduğunu ve aceleciliğinin resimlerine olumsuz etkilerinin çizgisini düşürdüğünü söyledi. 1 veli çocuğunun gayretli hayal gücü ile iyi resim yapmayı seviyor. ilkokulda da çok başarılı olduğunu söyledi ve gerek notla, gerek ödüllendirmeyeyle daha iyi yönlendirilirse resmi daha çok sever ve başarısı artabilir görüşündeyim ve karikatür stilinde çizgilerinin daha başarılı olduğunu söyledi. (Veli yüksek okul mezunu, öğretmen ve 36 yaşında).

e) Kaymaz Lisesi

15 veli resimleri iyice başarılı bulunduğunu söylediler ve beğendiklerini belirttiler. Çocuklarının resim yetenekleri olduğunu söylediler. 5 veli de çocuklarının resimlerini zayıf bulunduğunu ve beğenmediğini söyledi. Ayrıca çocuklarının da resimle ilgilerinin az olduğunu söylediler.

ÖĞRENCİ AİLELERİ İLE YAPILAN ANKETİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Ortadereceli okullarda öğrenci veilleri ile yapılan ankette, velilerin içinde yaşadığı çevre koşulları, ekonomik yapıları, sosyo-kültürel ortamları, eğitim düzeyleri, yaşları, meslekleri sanat eğitimi hakkında farklı görüşlere yol açmıştır. Ayrıca okulların yer aldığı çevre de önemli bir etken olarak görülmüştür.

Örneğin, sanat eğitimine ilgi şehir merkezinde yer alan okullarda fazla, kasaba okullarında daha az, orta düzeyli bir çevrede yer alan Tepebaşı Ortaokulu, Şirintepe Ortaokulu velilerinde ilgi normal, Kaymaz kasabasında yer alan Kaymaz Lisesinde sanat eğitime ilgi biraz daha azalmış ve en az ilgi de İmam Hatip Lisesi'nde görülmüştür.

İmam Hatip Lisesi velileri, sanat eğitime karşı daha ilgisiz ve sanat eğitimi derslerine olumsuz tepkiler gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca İmam Hatip Lisesi velilerinden birkaçı sanat eğitimi derslerini gereksiz masraf olarak görmüşler ve okullardan kaldırılması görüşündeler.

Sanat eğitimi genelde veliler tarafından % 87 gerekli bulunmuş, % 13'ü gereksiz oluşu ve okul programlarında yer almaması görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Ders saatlerinin yeterliliği konusunda ise Özel Ertuğrul Gazi Lisesi velileri ders saatlerinin yetersiz olduğu ve arttırılması gerektiği görüşündeler İmam Hatip Lisesi velilerinin büyük bir bölümü ders saatlerinin yeterli olduğu ve hatta fazla bile yapıldığı görüşünü paylaştılar. En fazla yeterli cevabı da Kaymaz Lisesi velilerinden alınmıştır. Tepebaşı Ortaokulu ve Şirintepe İlköğretim Okulu velileri ise % 50 yeterli bulmuştur.

Ankette öğrenci velilerinin % 88'i çocuklarının resim-iş dersi için gerekli resim malzemelerini sağlayabildiğini, % 12'si ise maddi yetersizlikten dolayı gerekli malzemeleri pek alamadığını söylemiştir. Ayrıca İmam Hatip Lisesi'nden bir kaç veli ise sanat eğitiminde kullanılan malzemelerin gereksiz masraf olduğunu söylemişlerdir. Bazı veliler ise ev ekonomisi derslerinin programlara konulmasını istemiştir. Kaymaz Lisesi kasaba olduğu için zaman zaman malzeme bulma sıkıntısının olduğu gözlemlenmiştir.

Anketteki cevaplara göre bazı velilerin çocuklarının sanat eğitimi ile yeterince ilgilenmedikleri anlaşılmıştır. Okullarda resim atölyesinin olup olmadığı sorusuna % 95'i doğru cevap vermiş, % 5'i bilmediğini söylemiştir. Çocuğunun atölyesinden haberdar olmayan veliler ise İmam Hatip Lisesi velileridir.

Çocuklarının meslek olarak sanat eğitimi seçmesini isteyen velilerin çoğunluğu sırasıyla Özel Ertuğrul Gazi Lisesi, Tepebaşı Oratokulu, Şirintepe İlköğretim Okulu, Kaymaz Lisesi velilerinin çoğunluğu çocuklarının sanatı meslek seçmesine karşı çıkmış ve istemedikleri görüşünü savunmuşlardır.

Ankette öğrenci velilerinin büyük çoğunluğu çocuklarının sanat eğitimi derslerine olumlu yaklaştıklarını, destek gösterdiklerini ve yardımcı olduklarını söylemişlerdir. Bir kısım veli ise müdahale etmeyip kendine bıraktığını söylemiş. Bazı veliler ise sanat eğitimi derslerini bırakıp önemli derslere çalışmalarını istemiş, sanat eğitimi derslerini gereksiz bulmuştur. Ayrıca velilerin çoğunluğu çocuklarının yaptığı resimleri güzel bulmakta ve beğenmektedirler. Kimi veliler çocuklarının resimlerini zayıf bulmakta, yeteneklerinin geliştirilmesi için desteklenmesi gerektiğinin görüşündeler.

Ayrıca öğrenci velilerinin eğitim düzeyleri, yaşları ve meslekleri farklı görüşleri ortaya koymuştur.

Eğitim düzeyi yüksek aileler sanata ve sanat eğitime olumlu baktıkları ve ilgili oldukları anlaşılmış, eğitim düzeyleri düşük ailelerin çocuklarının sanat eğitimi ile daha az ilgilendikleri görülmüştür.

Her yaştaki veli sanat eğitiminin gerekliliğine inanmış fakat genç velilerin sanata ve sosyal faaliyetlere daha fazla ilgi gösterdikleri belirlenmiştir.

Sanat eğitime en çok ilgi eğitim düzeyleri yüksek ve ekonomik yapıları iyi olan Özel Ertuğrul Gazi Lisesi'nden gelmiştir. Velilerin çocuklarla daha yakından ilgilendikleri gözlemlenmiştir. İmam Hatip Lisesi velilerinin bir kısmı ilgili bir kısmı ise sanat eğitime olumsuz tepki göstermişlerdir. Kaymaz Lisesi velileri ise ilgili fakat sanat eğitimi konusunda yeterince bilgili olmadıkları anlaşılmıştır.

Özet olarak denilebilir ki ankette veliler her ne kadar sanat eğitime karşı ilgili gibi olsalar da bu sadece sözde kalmaktadır. Çocuğun yeteneklerini geliştirici, yaratıcılığını ön plâna çıkaran bir eğitim verilememekte ve desteklenmemektedir.

SONUÇ

Eğitimin amacı, bilgi, yetenek, yaratıcı gibi zihinsel ve bedensel süreçleri yönlendirmektir.

Sanat eğitiminin amacı da bireylerin yaratıcı yetilerini ortaya çıkarmak, estetik duyarlılığını geliştirmek zihinsel süreçleri ile yaratıcı süreçlerini birleştirerek bir arada kullanırmak ve kişilik gelişimine yardımcı olmak olduğuna göre; genel eğitim sistemi içinde yer almalıdır.

Türkiye’de eğitim sisteminde yalnız akıl ve mantığın eğitilmesi amaçlanmış, duygu, duyum, düşünce ve estetik duyarlılığın eğitilmesi önemsenmemiştir. Akıl ve düşünce gibi duygular da insanın vazgeçilmez özelliklerindedir. Ülkemizde öğretim var, fakat yeterli eğitim yoktur.

Ruhça ve bedence sağlıklı ve uyumlu gelişmek, insanın doğasında bulunan düşünce, duygu ve zihinsel süreçlerinin uyumlu ve dengeli biçimde gelişip bütünleşmesiyle mümkündür. Bu sayede uyumlu bireyler oluşturulur. Uyumlu bireyler de uyumlu toplumları meydana getirir.

Ortadereceli okullarda sanat eğitimi genelde önemsenmemiştir. Bunun birçok nedeni vardır. Öncelikle sanat bir yetenek olduğu için kimi öğrenciler yeteneği olmadığı için önem vermemiş, kimi öğrenciler

yaratıcılığına engel olan etmenlerle karşılaşmış ve yeterli desteği bulamamıştır.

Sanat eğitimi yine aileler ve eğitimciler tarafından yeterli desteği bulamamış ve engeller oluşturmuştur. Bunların altında yatan nedenler ise ailelerin sosyal, ekonomik, kültürel yapılarında ve eğitim düzeylerindeki yetersizlikler, olumsuzluklardır. Bu konuda öncelikle sanat eğitimcilerine büyük görevler düşmektedir. Sanat eğitimcisi yaptığı işi inançla ve sevgi ile yürütmeli, sevgi ve inancı çocuğa da aşılayabilmelidir.

Çocuk ve gencin eğitilmesinde sanat amaç olarak değil, araç olarak kullanılmış ve sanat yoluyla eğitimi amaç edinilmiştir.

Tezde genel olarak okullarımızda sanat eğitiminin geri plânlarda tutulduğu, eğitimciler ve aileler tarafından yeterince destek görmediği, çocuğun yaratıcı süreçlerinin engellendiği, ayrıca sanat eğitiminde birçok sorunlarla karşılaştığı ve bunlara çözüm yolları aranmadığı yargısına varılmıştır.

Ülkemiz açısından daha ileri ve geleceğe yönelik bir eğitim sistemi içinde sanat eğitiminin öneminin kavranmasında büyük yarar vardır. Özellikle yarının yetişkini olacak çocuğu duygu ve duyarlılığına karşı güvensiz davranmaya alıştırmak, gelecek nesilleri eksik varlıklar yapmaktır. Sanat eğitiminin yararına inanmalı ve biz eğitimciler olarak sanata sıkı sarılmalı ve sahip çıkmalıyız.

KAYNAKÇA

ALİ, Filiz. **Müzik ve Müziğimizin Sorunları**. İstanbul: 1987.

ALTINOK, İsmail. **Yeni Resim Sanatı**. Ankara: 1973.

ARIK, Alev. **Yaratıcılık**. Ankara: 1990.

ARMAN, İhsan. **Okullarda Resim Bilgisi ve Öğretim Usulleri**. 1976.

AYDOĞDU, M.Kemal. **Eğitimde Çocuğu Tanımanın Önemi ve Teknikleri**. Manisa: 1968.

BERK, Nurullah. **Resim Bilgisi**. 1982.

BÜYÜKİŞLEYEN, M.Zahit. **Sanat ve İş Eğitimi Metodu**. Ankara: 1977 - 1978.

CEMALCILAR, Ali. **İletişim Sanatı Olarak Müziğin Eğitim ve Öğretim Ortamlarındaki Kuramsal Yapısı ile Yaygın Eğitimde Model Önerisi**. Eskişehir: 1988.

ÇALIŞLAR, Aziz. **Ulusal Kültür ve Sanat**. İstanbul: 1988.

ÇELEN, Ömer. “Çocukların Müzik Eğitiminde Ailelerin Rolü”, **Orkestra Dergisi**. Mayıs 1988.

ERBİL, Devrim. “Çağdaş Sanat ve Eğitim”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**. İstanbul: 1990.

ERZEN, Necdet Jale. “Sanat Sosyal Yapı ve Çevre İlişkileri ve Türkiye’de Sanat Eğitimi İçin Yeni Yöntemler.” **2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu**. İstanbul: Ekim 1977.

ETİ, Erol. “Yaygın Sanat Eğitimi.” **2000 Yılına Doğru Sanatlar Sempozyumu**, İstanbul: Ekim 1977.

ETİKE, Serap. “Resim Öğretmenliği”. **Ankara Sanat Dergisi**. 1983.

FISCHER, Ernst. **Sanatın Gerekliliği**. (Çev. Cevat Çapan). Ankara: 1990.

GENÇAYDIN, Zafer. “Güzel Sanatlar Eğitimi Üstüne Görüşler.” **Milli Eğitim Bilim ve Sanat Dergisi**. Ocak-Şubat-Mart 1983.

GÖKAYDIN, Nevide. **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**. Ankara: 1990.

GÜVEN, Bozkurt. **İnsan ve Kültür**. İstanbul: 1991.

İPŞİROĞLU, Nazan. “Müziğin eğitimdeki İşlevi”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**. İstanbul: 1990.

İSLİMYELİ, Nüzhet. “Sanatçı Öğretmenlerimiz.” **Ankara Sanat Dergisi**. Temmuz 1983.

KEHNEMUYİ, Zerrin. **Çocuğun Resim Eğitimi.** İstanbul: 1977.

KILIÇKAN, Hüseyin. Hayrettin Kılıçkan. **Okullarda Resim.** Ankara: 1980.

KIRIŞOĞLU, Olcay. "Gençlerin Sanat Eğitimi." **Sanat Yazıları.** Ankara.

_____. "Sanatsal Zekâ ve Sanat Eğitimi." **Sanat Yazıları.** Ankara.

KUTAY, Pars. "Toplumda Sanat ve Kültür Olgusu." **Milliyet Sanat Dergisi.** 36. Kasım 1982.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Resim-İş Programı. Ankara: 1982.

ÖZTOP, Şener. "Okullarda Sanat Eğitimi ve Sorunları." **Ankara Sanat Dergisi.** 1983.

San, İnci. **Sanat ve Eğitim.** Ankara: 1985.

_____. **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık.** Ankara : 1977.

SUNGUR, Nuray. **Yaratıcı Düşünce.** İstanbul: 1992.

ŞİMŞEK, Ali. "Sanat Eğitiminin Kültürel Boyutları." **Yeni Olgular Dergisi.** Sayı 3. Mart 1984.

TANSUĞ, Sezer. **Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi - 6.** 1982.

_____. **Çağdaş Türk Sanatı.** İstanbul: 1986.

TELLİ, Hidâyet. "Sanat ve İş Eğitiminin Eğitimdeki Yeri." **Milli Eğitim Bilim ve Sanat Dergisi.** Ocak - Şubat - Mart 1983.